

ഹൈകുവും ക്ലാസിക്കൽ ഭാരതീയ സൗന്ദര്യ സങ്കല്പങ്ങളും

ഇന്ത്യയിലെ പുതിയ മന്ത്രമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു ഹൈകു. നിങ്ങൾ ഹൈകുവുമായി ബന്ധമുള്ള ആളാണെന്നു പറഞ്ഞാൽ ആളുകളുടെ കണ്ണിൽ നക്ഷത്രങ്ങൾ പൂക്കുന്നത് കാണാം!

ഇന്ത്യക്കാർ പതുക്കെ, എന്നാൽ നിസ്സംശയം, അതിന്റെ സൗന്ദര്യത്തിലേയ്ക്കുണർന്നു തുടങ്ങുന്നുണ്ട്. അതിന്റെ കാരണം തേടി ദൂരെയെങ്ങും പോവുകയും വേണ്ട. ഹൈകു പ്രകൃതിയുടെ ക്രിയാത്മക ശക്തിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നാം ഊഗ്ദ്ധദം വായിയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ, നമുക്ക് ആകെ കാണാൻ കഴിയുക പ്രകൃതിയെ പുകഴ്ത്തുന്ന വരികളാണ്. മനുഷ്യനറിയാവുന്നതിൽ ഏറ്റം പഴയ ഒരു സംസ്കാരം സങ്കല്പിക്കുക - നാം ഭാഷ എന്ന് മനസ്സിലാക്കുന്ന ഒന്ന് ഉണ്ടാവുന്നതിനും മുന്നേയുള്ളത് - സൂര്യൻ സൂര്യനെന്നും, ചന്ദ്രൻ ചന്ദ്രനെന്നും ഭൂമി ഭൂമിയെന്നും വിളിക്കപ്പെടുന്നതിനും മുൻപ്. ഒരു പക്ഷെ മനുഷ്യർ ആകെ ചെയ്തിരുന്നത് തന്നെ ചൂഴ്ന്ന നിറങ്ങളിലും അർദ്ധഭൂതങ്ങളിലും അമ്പരന്നു നിൽക്കുകയായിരുന്നിരിക്കണം. വേദിക് കാലഘട്ടത്തിൽ പ്രകൃതി പൂജിക്കപ്പെടുകയും ആരാധിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തതിൽ എന്തർഭൂതം!

ഹിന്ദുക്കളും ബൌദ്ധരും എല്ലാ സൃഷ്ടിയും അഞ്ചു അടിസ്ഥാനപരമായ ഘടകങ്ങളെക്കൊണ്ടാണെന്നു വിശ്വസിയ്ക്കുന്നു - പഞ്ചഭൂതങ്ങളെക്കൊണ്ട്. മരണത്തോടെ എല്ലാം ഈ പ്രാകൃതിക ഘടകങ്ങളായി തിരികെ മാറ്റപ്പെടുന്നു, പരിണാമ ചക്രത്തിന്റെ സമതുലനം പാലിച്ചു കൊണ്ട്.

ഈ അഞ്ചു ഘടകങ്ങൾ ഇവയാണ് :

- ആകാശം - ശബ്ദവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടത്
- വായു - ശബ്ദവും സ്പർശവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടത്
- അഗ്നി - ശബ്ദം, സ്പർശം, രൂപം, എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടത്
- ജലം - ശബ്ദം, സ്പർശം, രൂപം, സ്വാദ് എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടത്
- പ്രിഥ്വി - ശബ്ദം, സ്പർശം, രൂപം, സ്വാദ്, ഗന്ധം എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടത്

ഈ തരം തിരിവും, ഈ ചിന്തയും നമ്മുടെ ദൈനംദിന ജീവിതവുമായി ഇഴ ചേർന്നിരിക്കുന്നു. ഇത് കവിത, സാഹിത്യം, നൃത്തം, ചിത്രരചന, തുടങ്ങി എല്ലാ കലകളിലും, പോരാത്തതിന് ആയുർവേദത്തിലും (ഭാരതീയ വൈദ്യ ശാസ്ത്രം) ധാരാളമായി ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു.

ഇതിനോട് “ധ്വനി അല്ലെങ്കിൽ സൂചനയുടെ കല” എന്ന ഹൈകുവിന്റെ ഏറ്റവും പ്രസക്തമായ ഘടകം ചേർക്കുക. സുപ്രസിദ്ധ ഭരതനാട്യം നർത്തകി രുക്മിണി ദേവി അരുൺധേൽ നൃത്തത്തിലെ അഭിനയം - വിവിധതരം വികാരങ്ങളെ ശരീരം കൊണ്ടും മുഖഭാവം കൊണ്ടും പ്രകടിപ്പിക്കുക എന്നത് - ഒരു ധ്വനി മാത്രമേ ആകാവൂ, അല്ലെങ്കിൽ അത് നാടകമായിപ്പോകും എന്ന് പറഞ്ഞു.

നാം നമ്മുടെ വേരുകളുമായി ഒരു കൂടിക്കാഴ്ച നടത്തുകയാണ് ഹൈകുവിലൂടെ എന്ന് പറഞ്ഞാൽ അതൊരു അതിശയോക്തിയാവില്ല. ഹൈകു കവിതകൾ രവീന്ദ്രനാഥ ടാഗോറിനെയും സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതിയെയും - ബംഗാളിലെയും തമിഴ്നാട്ടിലെയും വരേണ്യ കവികൾ - കഴിഞ്ഞ നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിൽ ഏറെ മോഹിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഹൈകുവിന്റെ മണ്ഡലത്തിലെ ഇടക്കാലത്തുണ്ടായ ഒരു പ്രതിഭാസമാണ് ജവഹർലാൽ സർവകലാശാലാ പ്രൊഫസർ എമെറിറ്റസ് ആയ പ്രൊഫസർ സത്യഭൂഷൺ വർമ, 2002 ലെ മസാദാക ഷികി അന്താരാഷ്ട്ര ഹൈകു പുരസ്കാരത്തിനു തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട ഇദ്ദേഹം സമ്മാനമായ പത്ത് ലക്ഷം ഡെൻ കോർ വാൻ ഡെൻ ഹൂവൽ എന്ന അമേരിക്കൻ കവിയുമായി പങ്കു വെച്ചു.

1. ഈ കുറിപ്പിന്റെ ആദ്യ ഭാഗം 'എ ഹണ്ട്രെട് ഗോട്സ് 2.3, ജൂൺ 2013' ഇൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.

നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വം

നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വത്തിന് പ്രസിദ്ധി പെറ്റ ഇന്ത്യയ്ക്ക് ഒരു രാഷ്ട്ര ഭാഷ ഇല്ല. ഓരോ സംസ്ഥാനത്തിനും അതിൻറെതായ ഔദ്യോഗിക ഭാഷ നിലവിലിരിയ്ക്കെ - ഉദാഹരണത്തിന് മഹാരാഷ്ട്രയുടെ ഔദ്യോഗിക ഭാഷ മറാഠിയും തമിഴ്നാടിന്റെ തമിഴും എന്നിങ്ങനെ - രാഷ്ട്രമെന്ന നിലയിൽ ഭാരതത്തിന്റെ ഔദ്യോഗിക ഭാഷ ഹിന്ദി ആണ്(വെറും 41% മാത്രമേ രാജ്യത്ത് ഈ ഭാഷ ഉപയോഗിക്കുന്നുള്ളൂ). ഇതിനെ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിലേയ്ക്കു ക്രോഡീകരിയ്ക്കുക അത്യന്തം ദുഷ്കരമാകുന്നു. പല അവസരങ്ങളിലും, ഇംഗ്ലീഷ്, കൂട്ടിയിണക്കുന്ന കണ്ണിയായി മാറുന്നു. ആഗോളവൽക്കരണം ഇംഗ്ലീഷിനെ ഒഴിച്ചുകൂടാൻ വയ്യാത്തതാകുന്നു.

വിഭിന്ന സംസ്കാരങ്ങളുടെ ചരിത്രത്തിന്റെയും വളർച്ചയുടെയും നാടായ ഇന്ത്യയിൽ കവിത പുരാതന കാലം തൊട്ടു തഴച്ചു വളരുന്നു. ഒരു പക്ഷെ ഭാരതത്തിലെ ഏറ്റവും പുരാതനമായ കാവ്യ സമ്പ്രദായം ഏകദേശം രണ്ടായിരം വർഷം മുമ്പ് പുഷ്പലയായിരുന്ന സംഗം കവിതാ പാരമ്പര്യമായിരിക്കാം. ഇവയിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ എഴുതപ്പെട്ടത് ക്രിസ്തുവിനു മുമ്പ് 150 നും 300 നും ഇടയിലാണെന്നതിന് ഒരുപാട് തെളിവുകളുണ്ട്. ഒരു ഹോകു/ഹൈകു വീക്ഷണ കോണിൽ നിന്ന് നോക്കുമ്പോൾ ഈ കവിതകളിൽ പ്രകൃതിയുമായുള്ള അടുപ്പത്തിന്റെ കണ്ണികളും ഏതാണ്ടെല്ലാ വരികളിലും തന്നെ പ്രകൃതിയുടെ ഏതെങ്കിലും ഘടകവും - സസ്തനികൾ, പക്ഷികൾ, കീടങ്ങൾ, വൃക്ഷങ്ങൾ, പൂക്കൾ, ചെടികൾ, നക്ഷത്രങ്ങൾ, നക്ഷത്ര സമൂഹങ്ങൾ, ഗ്രഹങ്ങൾ, കടൽ, മലകൾ, കാടുകൾ, തുടങ്ങി - കാണാൻ സാധിക്കുമെന്നത് രസകരമായ ഒരു വസ്തുതയാണ്. മുഖ്യമായും മതേതരമായ സംഗം കവിതകൾ പിന്നീട് വന്ന ജെയിൻ, ബൌദ്ധ, ശൈവ, വൈഷ്ണവ മതങ്ങളിലെ കവികളെ സ്വാധീനിച്ചു.

സംസ്കൃതത്തിൽ വേദങ്ങൾ ഈരടികളിലെഴുതപ്പെട്ട സൂക്തങ്ങളും പാട്ടുകളും നിറഞ്ഞവയാണ്. മഹാഭാരതവും രാമായണവും കാവ്യങ്ങളാണ്. മഹാഭാരതത്തിന്റെ ഭാഗമായ സുപ്രസിദ്ധമായ ഭഗവദ്ഗീത (ഭഗവാന്റെ പാട്ട്) 700 വരികളിലുള്ള വിശുദ്ധ ഗ്രന്ഥമാണ്.

മറാഠിയിലെ ഓബി, പഞ്ചാബിയിലെ മാഹിയ, തമിഴിലെ തിരുക്കുരൽ, ഹിന്ദിയിലെ ദോഹ, ബാർവെ, തുടങ്ങി ധാരാളം കാവ്യ സമ്പ്രദായങ്ങൾ നില നിന്നിരുന്നു. സത്യഭൂഷൺ വർമ തന്റെ “ഹൈകു ഭാരതത്തിൽ” എന്ന പുസ്തകത്തിൽ പറയുന്നു ഈ ഒരുക്കമുള്ള കാവ്യ സമ്പ്രദായങ്ങളിൽ ചിലവ ഹൈകുവിനോട് വളരെ അടുത്ത് കിടക്കുന്നു എന്ന്. ജാപ്പനീസ് ഭാഷാജ്ഞാനമില്ലാതിരുന്നിട്ടും മൂലകൃതികൾ അപ്രാപ്യമായിരുന്നിട്ടും അന്ന് ലഭ്യമായിരുന്ന പരിഭാഷകളിലൂടെ ഭാരതത്തിൽ ഹൈകുവിൽ താല്പര്യം വളർന്നു എന്ന് അദ്ദേഹം തുടരുന്നു. അങ്ങിനെ ചില ഭാരതീയ കവികൾ ചെറു കവിതകളിൽ പരീക്ഷണം തുടങ്ങി.

നൊബേൽ ജേതാവ് ബെങ്കാളി കവി രവീന്ദ്രനാഥ് ടാഗോർ തന്റെ 1916 ലെ ജപ്പാൻ സന്ദർശനത്തിനു ശേഷം “ജപ്പാൻ ജാത്രി” എന്ന പേരിൽ ഒരു യാത്രാവിവരണം എഴുതി. അതിൽ കവി ചില ഹൈകുകൾ ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ട് ഹൈകുവിനെപ്പറ്റി പറയുന്നുണ്ട്. അവയിൽ ബാഷോവിന്റെ രണ്ടു സുപ്രസിദ്ധ കവിതകളും ഉണ്ട്.

Furu ike ya kawasu tobikomizu no oto

പിന്നെ

Kare ida ni karasu no tomarikeri aki no kure

2. സംഗം കാവ്യ സമ്പ്രദായങ്ങളുടെ വിശദാംശങ്ങൾ എടുത്തിരിക്കുന്നത് വൈദേഹി ഹെർബെർട്ടിന്റെ ‘സംഗം തമിഴ് പോയട്രി- ട്രാൻസ്ലേഷൻസ്’ ഇൽ നിന്ന്.

3. രവീന്ദ്രനാഥ് ടാഗോറിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ സത്യഭൂഷൺ വർമയുടെ ‘ഹൈകു ഇൻ ഇന്ത്യ’ എന്ന പുസ്തകത്തിൽ നിന്ന്.

ഹൈകുവിനെപ്പറ്റി വായനക്കാരനോട് കവി പറയുന്നു, “മൂന്നു വരികളിലെ ലോകത്ത് വേറെ എവിടെയും കാണാൻ കഴിയില്ല നമുക്ക്. കവിയ്ക്കും വായനക്കാരനും ഈ മൂന്നു വരികൾ ധാരാളം! ജപ്പാൻകാരുടെ ഹൃദയം ഒരു ജലപാതം പോലെ ശബ്ദമുഖരിതമല്ല, ഒരു തടാകം പോലെ നിശ്ശബ്ദമാണത്.”

ടാഗോർ പിന്നീട് ഹൈകു കവിതകൾ എഴുതി. അവ ‘സ്ഫൂലിക’ (പൊരി) എന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായി. ‘യോകൊഹാരയിലെ ഹാര’ യുടെ പേരിൽ സമർപ്പിച്ചു കൊണ്ട് കവി തന്നെ അത് പിന്നീട് ഇംഗ്ലീഷിലേക്ക് ‘സ്ത്രേ ബേട്സ്’ എന്ന പേരിൽ മൊഴിമാറ്റം ചെയ്തു.

മുൻപ് സൂചിപ്പിച്ചത് പോലെ ടാഗോറിന്റെ സമകാലീനനായിരുന്ന ദക്ഷിണ ഭാരതത്തിൽ നിന്നുള്ള സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതി തമിഴ് ജനതയ്ക്ക് ഹൈകു പരിചയപ്പെടുത്തുക എന്ന ദൗത്യം ഏറ്റെടുത്തു.

ഭാരതത്തിലെ ഏറ്റവും പഴയ ഭാഷകളിൽ ഒന്നായ തമിഴ് ഒരുവരിക്കവിതയായ ‘ആതിഴുതി’, ഈരടികളിൽ എഴുതപ്പെട്ട ‘തിരുക്കുറൾ’, പിന്നെ മൂന്നു വരിയിലുള്ള ‘സിന്ധർ’ എന്നിവയ്ക്ക് പ്രസിദ്ധമാണ്, പക്ഷെ ഇവയൊന്നും ഹൈകു എന്ന് വിളിക്കപ്പെടാ

ൻ യോഗ്യമല്ല.

യോനെ നോയെഗുച്ചി കൽക്കത്തയിലെ ‘മോഡേൺ റിവ്യൂ’ വിൽ എഴുതിയ ഹൈകുവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ലേഖനത്തെ ആസ്പദമാക്കി ഭാരതി ‘സുദേശമിത്രം’ എന്ന മാസികയിൽ ഒരു കുറിപ്പ് എഴുതി. അതിൽ ഭാരതി രണ്ടു ജാപനീസ് ഹൈകു തർജ്ജമ ചെയ്തു ചേർത്തിരുന്നു. തമിഴ്നാട്ടിലെ ജനതയ്ക്ക് ആദ്യത്തെ ഹൈകു പരിചയം ഈ രണ്ടു കവിതകളായിരുന്നു.

ഈ ലേഖനത്തിൽ ഭാരതി പറയുന്നു, “ ഏകാന്തതയേയും നിശ്ശബ്ദതയേയും, പൂക്കളുടെ ഭാഷയേയും മനസ്സിലാക്കി പ്രകൃതിയുമായിണങ്ങി ജീവിക്കുന്നവനാണ് കവി”. യോനെ നോയെഗുച്ചിയുടെ “ഒരുക്കി പറയുമ്പോഴും ഒരു കാര്യം നന്നായി പറയുക എന്നതാണ് ജാപനീസ് കവിതയുടെ പ്രത്യേകത.” എന്ന പ്രസ്താവനയ്ക്ക് ഊന്നൽ കൊടുക്കുകയാണ് ഭാരതി ഇവിടെ.

ഭാരതിയെ ഗുരുവായി അംഗീകരിച്ചിട്ടുള്ള പാവെന്ധർ ഭാരതി ദാസൻ ‘കുയിൽ’ മാസികയിൽ ചില മൊഴിമാറ്റപ്പെട്ട ഹൈകു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ രണ്ടു പേരും ജാപ്പനീസ് ഹൈകുവിന്റെ തർജ്ജമകൾ മാത്രമേ മാസികകളിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ളൂ എന്നത് പറയാതിരിക്കാൻ വയ്യ.

1916 16th ഒക്ടോബറിൽ മഹാകവി ഭാരതി അവതരിപ്പിച്ച ഹൈകു, രണ്ടു വർഷത്തിനകം അതിന്റെ ശതാബ്ദി വർഷത്തിലെത്തും. അതിന്റെ മുന്നോടിയായി 2013 ൽ ഹൈകുവിനായിത്തന്നെയുള്ള ഒരു വർത്തമാന പത്രം ഹൈകുവിന്റെ പിതാവായ ബാഷോയുടെ ഓർമ്മയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജന്മദിനമായ സെപ്റ്റംബർ 15നു തുടങ്ങി.

ഹൈകുവിന്റെ തമിഴിലെ നൂറു വർഷങ്ങൾ ആഘോഷിക്കാൻ തമിഴ് ഹൈകു കവികൾ സംസ്ഥാന സർക്കാരിനോട് ഒരു തപാൽ മുദ്രയും ലക്കോട്ടും പുറത്തിറക്കാനും ചെന്നൈയിലെ ഒരു വീഥിക്കു ഹൈകു എന്ന് പേരിടാനും അഭ്യർത്ഥന നൽകിയിട്ടുണ്ട്. തമിഴ് ഹൈകു കവികൾ തമിഴിലെ ആദ്യ ഹൈകു പുസ്തകത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിന്റെ രജത ജൂബിലി (1984 – 2009) ആഘോഷിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഭാരതിയും ബാഷോയും ചേർന്ന ഒരു തപാൽമുദ്രയാണ് സർക്കാരിനോട് അഭ്യർത്ഥിച്ചിരിക്കുന്നത്.

4. സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതിയെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ കന്നിക്കോവിൽ രാജയുടെ “ദി ബർത്ത് ഓഫ് ഹൈകു ആൻഡ് ഇറ്റ്സ് ഗ്രോത്ത് ഇൻ തമിൾ” എന്ന ഉപന്യാസത്തിൽ നിന്ന് എടുത്തു രമേശ് ആനന്ദ് വിവർത്തനം ചെയ്തത്

കിഴക്കോട്ടേക്ക് നോക്കൂ, ഒരു പുതിയ സൂര്യൻ ഉദിക്കുന്നു.

ജാപ്പനീസ് ചക്രവർത്തിയിൽ നിന്ന് ഇന്ത്യയും ജപ്പാനും തമ്മിൽ പാരസ്പര്യം വളർത്തുന്നതിനുള്ള വലിയ ബഹുമതിയായ “ഓർഡർ ഓഫ് ദി റൈസിംഗ് സൺ, ഗോൾഡ് റേ വിത്ത് റോസെറ്റ് “ സ്വീകരിച്ചതിനു ശേഷം, ഡൽഹിയിലെ ജവഹർലാൽ നെഹ്റു

സർവകലാശാലയിലെ പ്രൊഫസർ എമെറിറ്റസ് ഡോക്ടർ സത്യഭൂഷൺ വർമയ്ക്ക് മസാക്ക ഷികി ഇന്റർനാഷണൽ ഹൈകു അവാർഡ് എന്ന ഒരു ബഹുമതി കൂടി ലഭിക്കാൻ പോകുന്നു. സെപ്റ്റംബർ 2002 നു സംഗീത ബറുവ പിഷാരോടി 'ഹിന്ദു' വിൽ എഴുതുന്നു :

ഇന്ത്യയിലെ ആദ്യത്തെ ജാപ്പനീസ് ഭാഷയുടെയും സാഹിത്യത്തിന്റെയും പ്രൊഫസർ, ആദ്യത്തെ ജാപ്പനീസ് - ഹിന്ദി നിഘണ്ടുവിന്റെ കർത്താവ്, "ഓർഡർ ഓഫ് ദി റൈസിംഗ് സൺ, ഗോൾഡ് റേ വിത്ത് റോസെറ്റ് " ലഭിക്കുന്ന ആദ്യത്തെ ഇന്ത്യക്കാരൻ, പിന്നെ ഇതാ ഇപ്പോൾ മസാക്ക ഷികി ഇന്റർനാഷണൽ ഹൈകു അവാർഡിൻ തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട ആദ്യത്തെ ഇന്ത്യൻ, എന്നിങ്ങനെ അദ്ദേഹത്തിനു ഒരുപാട് "ആദ്യത്തെ" ബഹുമതികളുണ്ട്.

ഈ വർഷം ഡിസംബറിൽ ഔപചാരികമായി ലഭിക്കാനിരിക്കുന്ന ഈ ഏറ്റവും പുതിയ ബഹുമതിയുടെ ശോഭയിൽ ജാപ്പനീസ് ഭാഷാ വിദഗ്ദ്ധനും പ്രൊഫസർ എമെറിറ്റസുമായ ഡോക്ടർ സത്യഭൂഷൺ വർമ പറയുന്നു : "ഇന്ത്യയിൽ ആദ്യമായി ഹൈകു കവിതകൾക്ക് പ്രോത്സാഹനം നൽകിയ ആളാണ് ഞാൻ എന്നും പറയാം". ഇന്ത്യൻ സർവകലാശാലാ രംഗം അറിവിനായി പടിഞ്ഞാട്ടെയ്ക്ക് നോക്കുമ്പോൾ വർമ കിഴക്കോട്ടു നോക്കുക എന്ന പക്ഷക്കാരനായി. ഇന്ത്യയിൽ ഈ ഭാഷയിലെ ബിരുദം തരാൻ കഴിവുള്ള ഏക ആസ്ഥാനമായ ജവഹർലാൽ നെഹ്റു സർവകലാശാലയിലെ ജാപ്പനീസ് വിഭാഗത്തിന്റെ വികസനത്തിൽ പൂർണ്ണമായി ലയിച്ചു ചേർന്ന അദ്ദേഹം ധാരാളം ജാപ്പനീസ് കൈയെഴുത്തുപ്രതികൾ ഹിന്ദിയിലേക്ക് മൊഴിമാറ്റം ചെയ്യുക മാത്രമല്ല, ഇന്ത്യൻ രാഷ്ട്രഭാഷയിൽ ഹൈകുവിനെക്കുറിച്ചു ഒരു ദ്വൈമാസിക പുറത്തിറക്കുകയും ചെയ്തു. "മറ്റു ഭാരതീയ പ്രാദേശിക ഭാഷകളിൽ എഴുതപ്പെട്ട ധാരാളം ഹൈകുവും ഈ മാസികയിൽ ദേവനാഗരി ലിപിയിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായത് ഹൈകുവിനെ അതിന്റെ യഥാർത്ഥ അർത്ഥത്തിൽ ഇന്ത്യൻ വായനക്കാരന് പരിചയപ്പെടുത്താൻ

സഹായകമായി", അദ്ദേഹം കൂട്ടിച്ചേർത്തു. 'ജാപ്പാനി കവിതയെ' എന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹിന്ദിയിലെ ഒരു പുസ്തകം അതിന്റെ ഹിന്ദി പരിഭാഷയോടൊപ്പം ജാപ്പനീസ് ലിപിയിൽ തന്നെ ഹൈകു പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു.

"ഈ പുസ്തകം ധാരാളം ഇന്ത്യൻ വായനക്കാരിൽ ഹൈകു ആസ്വദിക്കുന്നതിൽ താല്പര്യം ഉണർത്തി." - ഇതിന്റെ രണ്ടാം പതിപ്പിനു വേണ്ടി പ്രസാധകരുമായി സംഭാഷണം നടന്നു കൊണ്ടിരിക്കുന്നു എന്ന് സൂചിപ്പിച്ചു കൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറയുന്നു.

സാഹിത്യത്തിലെ ഇന്ത്യൻ-ജാപ്പനീസ് കൂട്ടുപ്രവർത്തനത്തിനായുള്ള, വർഷങ്ങൾ നീണ്ട, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രമങ്ങളെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു കൊണ്ട് ജപ്പാനിലെ എഹിം കൾചറൽ ഫൌണ്ടേഷൻ ഹൈകു വിലെ നാല് നെടുമുളകളിൽ ഒന്നായ മസാക്ക ഷികിയുടെ നാമത്തിൽ കൊടുക്കാറുള്ള ദ്വൈ-വർഷ സമ്മാനത്തിനു അദ്ദേഹത്തെ തിരഞ്ഞെടുത്തു. 2002 ഷികിയുടെ നൂറാം ചരമവാർഷികമായതിനാൽ വർമ ഇതു വലിയ ബഹുമതിയായി കരുതുന്നു.

ബാഷോ, ബോസോൺ, ഇസ്ലാം, ഷികി എന്നിവർ ജപ്പാനിലെ ഏറ്റവും മഹാനായ നാല് ഹൈകു കവികളായി കരുതപ്പെടുന്നു. “ഷികിയുടെ പേരിൽ ഒരു പുരസ്കാരം എനിക്ക് കിട്ടുന്നതിൽ ഞാൻ അതീവ സന്തുഷ്ടനാണ്.”, ഈ “സാഹിത്യകാർ സമ്മാൻ” പുരസ്കാര ജേതാവ് കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. ഈ പുരസ്കാരം സ്വീകരിക്കാൻ ഷികിയുടെ ജന്മസ്ഥാനമായ മാറ്റ്സുയാമ സന്ദർശിക്കുന്നതിലും, ഒരുപാട് ഇന്ത്യൻ-ജാപ്പനീസ് സൗഹൃദ കൂട്ടായ്മകളിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന വർമ സന്തുഷ്ടനാണ്.

“1971 ഇൽ മാറ്റ്സുയാമ സന്ദർശിച്ച ഞാൻ ആ നഗരം ഇന്റർനാഷണൽ ഹൈകു ഫെസ്റ്റിവൽ സമയത്ത് വീണ്ടും കാണാൻ കാത്തിരിക്കുന്നു. പുരസ്കാരം സ്വീകരിക്കുന്ന അവസരം അതിന്റെ തിളക്കം കൂട്ടും.” ഒരു സ്മിതത്തോടെ അദ്ദേഹം പറയുന്നു.

പല വട്ടം ജപ്പാൻ സന്ദർശിച്ചിട്ടുള്ള, ‘ക്യോടോ-ബെയ്സ്ഡ് ഇന്റർനാഷണൽ റിസർച്ച് സെന്റർ ഫോർ ജാപ്പനീസ് സ്റ്റഡീസ് ആൻഡ് അക്കാദമിക് അഡ്വൈസർ ഇൻ റിറ്റ്സുമേയ്കൻ ഏഷ്യ പസിഫിക് യൂണിവേർസിറ്റി’ യിലെ ഈ പൂർവ്വ ‘വിസിറ്റിംഗ് പ്രൊഫസർ, ഇവിടെ വെച്ചാണ് തന്റെ ഹിന്ദി-ജാപ്പനീസ് നിഘണ്ടു എഴുതിയത്. “പതിനായിരത്തിലധികം വാക്കുകൾ സമാഹരിക്കാൻ എനിക്ക് ഒരു വർഷ വേണ്ടി വന്നു.” - അദ്ദേഹം പറയുന്നു. ചെറുപ്പക്കാരിൽ വളരുന്ന ഈ ഭാഷയോടുള്ള താല്പര്യത്തിൽ സംതൃപ്തനാണെങ്കിലും JNUവിന്റെ ജാപ്പനീസ് വിഭാഗം മാത്രമാണ് രാജ്യത്തു ആകെ ബിരുദം നൽകാൻ അധികാരമുള്ള സ്ഥാപനം എന്നത് ദുഃഖകരമാണെന്നു കരുതുന്നു. ഈ വിദഗ്ദ്ധൻ. “ഈ സ്ഥിതി ഭേദപ്പെടണം” അദ്ദേഹം പറയുന്നു.

ഭാരതീയ ഭാഷകളിൽ ഹൈകു

സൂര്യ റാവു 2013 നവമ്പർ/ഡിസംബർ ലക്കം ‘മ്യൂസ് ഇന്ത്യ’ യിലേയ്ക്കു വേണ്ടി ‘ഭാരതീയ ഭാഷകളിൽ ഹൈകു’ എന്ന വിഷയത്തിൽ ഒരു ലേഖനം ചെയ്യാമോ എന്ന് ചോദിച്ചു എഴുതിയപ്പോൾ ഞാൻ പൂർണ്ണമനസ്സോടെ അത് ഏറ്റെടുത്തു. ഹൈകു ധാരാളമായി പ്രചരിക്കുന്നതിനാൽ അങ്ങിനെ ഒരു സംരംഭത്തിൽ പലർക്കും തല്പര്യമുണ്ടാകുമെന്നു ഞങ്ങൾ രണ്ടു പേരും ഒരേ അഭിപ്രായക്കാരായിരുന്നു.

ഞാൻ സ്വന്തം മാതൃഭാഷയിലെ ഹൈകുവിനെക്കുറിച്ചു പഠിക്കാനായി ചില ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു കവികളെ (ELH - അങ്ങിനെയാണ് ഞങ്ങൾ അറിയപ്പെടുന്നത്!) സമീപിച്ചു. ഈ ആഹ്വാനം ആഞ്ജലി ദിയോധർ ഹിന്ദിയിലും, എ ത്യാഗരാജൻ തമിഴിലും, അരവിന്ദർ കൗർ പഞ്ചാബിയിലും, ഗീതാഞ്ജലി രാജൻ മലയാളത്തിലും സഞ്ജുക്താ അസോപ ബെങ്കാളിയിലും, രാമ കൃഷ്ണ പെരുഗു തെലുങ്കിലും, പുജാ മാലുഷേ മറാഠിയിലും സദയം ഏറ്റെടുത്തു. ഞാൻ തീർച്ചയായും ഇനിയും കൂടുതൽ ഭാഷകൾ ചേർക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടേനെ, പക്ഷെ അത്യാഗ്രഹം വേണ്ട എന്ന് തീർച്ചയാക്കി.

ഓരോ ഗ്രന്ഥപരിശോധകനും ഒരുപാട് വിഷമമേറിയ പ്രാരംഭ ജോലികൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

പലരും പറഞ്ഞു, ഈ ഉദ്യമം ഏറെ രസകരമായിരുന്നു എന്നും ഈ അനുഭവം അവരെ വിവരണാതീതമായ രീതിയിൽ സമ്പന്നരാക്കി എന്നും. 'കഥ' യിലെ ഗീതാ ധർമ്മരാജൻ ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞു, നമ്മൾ തർജ്ജമയ്ക്കല്ല, പുനർ നിർമ്മിതിയ്ക്കായിട്ടാണ് ശ്രമിയ്ക്കേണ്ടത് എന്ന്.

ഒരു വാൾത്തലയിലൂടെ നടക്കും പോലെ വിഷമകരമാണ് മൂലഭാഷയുടെ ജീവചൈതന്യം അതേപടി കാത്തു കൊണ്ട് അത് ജന്മം എടുക്കുന്ന ഭാഷയുടെ ഒഴുക്കും സൗന്ദര്യവും നിലനിർത്തുക എന്നത്.

ഇന്ത്യൻ ഭാഷകൾ ഇംഗ്ലീഷിലേയ്ക്ക് പരിഭാഷപ്പെടുത്തുക എളുപ്പമല്ല. ഒരു പക്ഷെ ജാപ്പനീസ് മഹാകവികളെ പരിഭാഷപ്പെടുത്തുന്നതിനെക്കുറിച്ചും നമുക്കിത് തന്നെ പറയാനാവും, എന്തെന്നാൽ, വളരെ ചുരുക്കം, അസാധാരണമായ രീതിയിൽ വേറിട്ട് നിൽക്കുന്നവയല്ലാതെ പലപ്പോഴും അവ വേണ്ടത്ര നന്നാവുന്നില്ല. ബാഷോവിന്റെ സുപ്രസിദ്ധമായ "പഴയ കുളം/ ഒരു തവള ചാടുന്നു/ ജലത്തിന്റെ ശബ്ദം" എന്നതിന് നൂറുകണക്കിന് പരിഭാഷകൾ ഉണ്ടെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

ടാഗോറിനെയും സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതിയെയും നമുക്ക് ഇന്ത്യയിൽ ഹൈകുവിന്റെ ഉപജ്ഞാതാക്കളായി കരുതാം. പല സംസ്ഥാനങ്ങളിലും ഹൈകു പ്രസ്ഥാനത്തിന് വർഷങ്ങൾ കഴിയവേ ആയം കൂടി വരുന്നുണ്ട്, പക്ഷെ പുറം ലോകത്തിൽ അറിയപ്പെടാതെ ചില കേന്ദ്ര ഭാഗങ്ങളിൽ മാത്രമായി നിലനിൽക്കുകയാണിത്.

ഒരു സുപ്രധാന ചോദ്യത്തിലേയ്ക്കു നമ്മൾ എത്തുന്നു ഇപ്പോൾ - ബാക്കി ലോകത്തിലും ഇന്ത്യയിലും എഴുതപ്പെടുന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിൽ നിന്ന് നമ്മുടെ പ്രാദേശിക ഭാഷകളിലുള്ള ഹൈകു വ്യത്യസ്തമാണോ? - അതെ എന്നും അല്ല എന്നും ഇതിനുള്ളതരം പറയാം.

മാത്രകളുടെ എണ്ണം : ലോകം ഹൈകുവിനെ 5/7/5 എന്നറിയുന്നു. പക്ഷെ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു ഇപ്പോൾ ഇത് പിന്തുടരുന്നില്ല. ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിൽ 10 ഓ 14 ഓ മാത്രകൾ മാത്രം ഉപയോഗിക്കുന്നതാണ് നല്ലത്. അല്ലെങ്കിൽ അത് കനം തൃണിയ പോലെ ഇരിക്കും. ഇവിടെ, മിക്കപ്പോഴും ഹിന്ദി ഹൈകു ഒഴികെ മറ്റു ഭാഷകൾ ഈ കണക്കു പാലിക്കുന്നില്ല.

'അകായ്' - ജപ്പാനീസിൽ ഇതിനർത്ഥം 'ചുവപ്പ്'.
പക്ഷെ ഇത് ജപ്പാനിൽ എങ്ങിനെ ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നു? അ/കാ/ഇ - 3 മാത്ര.

ഇനി നമുക്ക് തമിഴ് എടുക്കാം: ചുവപ്പ് - അകായ് തമിഴിൽ 'ശിവപ്പ്' - ശി/വ/പ്പ് - 3 മാത്രകൾ

ഹിന്ദിയിൽ - ഇത് 'ലാൽ' - 1 മാത്ര.

ഭാഷയാണ് മാത്രകളുടെ എണ്ണം നിശ്ചയിക്കുന്നത്. അതിനെ ഒരു പൊതു നിയമം ആക്കുന്നത് ശരിയാവില്ല.

കീശോ: ഋതുസൂചകപദം. ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിൽ നമ്മൾ ഋതുസൂചകപദം അഥവാ ജാപ്പനീസ് ഭാഷയിലെ 'കീശോ'വിന് വളരെ പ്രാധാന്യം കൊടുക്കുന്നു. പ്രകൃതിചിത്രണം, ഒഴുക്ക്, സരളമായ ഭാഷ എന്നിവയും ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിൽ സുപ്രധാനങ്ങളാണ്. പക്ഷെ നിത്യം ചലിക്കുന്നതും, എപ്പോഴും മാറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതുമായ പ്രകൃതിയുടെ സർഗ്ഗശക്തിയ്ക്ക് കൂടുതൽ ഊന്നൽ കൊടുക്കുന്ന ഹോക്കുവിലേയ്ക്കും ബാഷോവിലേയ്ക്കും തിരിച്ചു പോവുക എന്നൊരു ഒരു പുതിയ പ്രവണത ഹൈകു രംഗത്ത് ഉരുത്തിരിഞ്ഞു വരുന്നുണ്ട്. ഈ ഒരു ദൃഷ്ടികോണിലൂടെ നോക്കിയാൽ നമ്മുടെ പ്രാദേശിക ഭാഷാ ഹൈകു ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിനെക്കാൾ ജാപ്പനീസ് ഹൈകുവിന്റെ ആത്മാവിനോട് അടുത്ത് നിൽക്കുന്നു!

കിരേ: മുറിക്കുക. ഹൈകുവിന്റെ ഏറ്റവും നിർണ്ണായകമായ ഭാഗമാണ് ജാപ്പനീസിൽ കിരേ എന്ന് വിളിയ്ക്കുന്ന 'മുറിക്കൽ'. നമ്മുടെ ഏതാണ്ടെല്ലാ പ്രാദേശിക ഭാഷകളിലും ഈ 'മുറിക്കൽ' ഏറ്റവും ഫലപ്രദമായ രീതിയിൽ പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതായി എനിക്ക് കാണാൻ കഴിഞ്ഞു. രണ്ട് ചിത്രങ്ങളെ അടുത്തടുത്ത് വയ്ക്കുമ്പോൾ അവ തമ്മിൽ ഉണ്ടാകുന്ന ഒരു ഊരസലിൽ നിന്ന്

അതിനകത്ത് ഒരു പിരിമുറുക്കം - ഹൈകുവിന്റെ ലഹരി പകരുന്ന ഒന്ന് - സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനു കിരേ സഹായകമാകുന്നു.

കിരേജി: മുറിക്കുന്നതിന്റെ സൂചകമായ ചിഹ്നം. ഞാൻ കണ്ട മറ്റൊരു പ്രകടമായ വ്യത്യാസം മിക്ക ഹൈകു കവികളും കിരേജി എന്ന് വിളിക്കുന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു വിലെ 'മുറിക്കുന്നതിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ചിഹ്ന'ങ്ങളിൽ നിന്നകന്നു നിൽക്കുന്നു എന്നുള്ളതാണ്.

അർവിന്ദർ കൌർ എന്നിയെച്ചു തന്ന പഞ്ചാബി ഹൈകു, അതിശയകരമാം വിധം, അന്താരാഷ്ട്ര ആനുകാലികങ്ങളിൽ നാം വായിയ്ക്കുന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുകൾ പോലെത്തന്നെയുള്ളവയായിരുന്നു. പഞ്ചാബി ഹൈകു ആനുകാലികങ്ങൾ ഒന്നും തന്നെയില്ലെന്നും, ചില എഴുത്തുകാർ പഞ്ചാബിയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും ഒരേ സമയം എഴുതുന്നവരാണ് എന്നും ഞാൻ അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ അർവിന്ദർ പറഞ്ഞു. ഒരു പക്ഷെ അതായിരിക്കാം, ഇവിടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന പഞ്ചാബി ഉദാഹരണങ്ങളിൽ 'എലിപ്സിസ്', 'എം ഡാഷ്' എന്നീ ചിഹ്നങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് 'ഫ്രാഗ്മെന്റ് ഉം ഫ്രെയ്സും' ചേർന്ന ഹൈകുവിന്റെ രൂപ ഘടന വ്യക്തമായി കാണിച്ചിരിക്കുന്നത് കാണാം.

പ്രാസം : എവിടുന്നാണ് പ്രാസം പ്രയോഗിയ്ക്കുക എന്നൊരു 'ശീലം' പ്രാദേശിക ഭാഷാ ഹൈകുകൾ എറ്റെടുത്തിരിക്കുന്നതെന്ന് എനിക്കറിയില്ല. എന്റെ അറിവിൽ ജാപ്പനീസ് ഹൈകുവോ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവോ പ്രാസമൊപ്പിക്കുന്നില്ല. പ്രാസത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ ഏറ്റവും മുന്നിൽ മാറാറിയാണ്.

ഇംഗ്ലീഷ് വാക്കുകളുടെ ഉപയോഗം : ഇന്ത്യയിലെ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു കവികൾ ഇംഗ്ലീഷിൽ ഇന്ത്യൻ വാക്കുകൾ ഉപയോഗിക്കുന്നത് പോലെ പ്രാദേശിക ഹൈകുവിൽ ഇംഗ്ലീഷ് വാക്കുകൾ ഉപയോഗിക്കുക എന്നത് വളരെ രസകരമായ ഒരു പ്രതിഭാസമാണ്.

ഹൈകു ഒരു സമുദ്രമാണ്. ഈ സൂക്ഷ്മമായ വ്യത്യാസങ്ങളെയും സാദൃശ്യങ്ങളെയും കുറിച്ച് നമുക്ക് അവസാനമില്ലാതെ സംസാരിക്കുകയും, ചർച്ച ചെയ്യുകയും, വാദിക്കുകയുമൊക്കെ ആവാം. ഈ പറയപ്പെടുന്ന 'നിയമങ്ങളും ആചാരങ്ങളും' ഒക്കെ ഒരു അറ്റത്താണെങ്കിൽ മറ്റേ അറ്റം ഹൈകുവിനാൽ അതി മനോഹരമായി സംതുലിതമാണ് - എന്തെന്നാൽ ഒരു നല്ല ഹൈകു ഒരു നല്ല ഹൈകു തന്നെയാണ്!

ഇന്ത്യയ്ക്ക് പുറമെയുള്ള ഹൈകു പ്രേമികൾക്ക് ഇന്ത്യൻ ഹൈകു എന്താണെന്നതിന്റെ ഒരു അനുഭവം പകർന്നു നൽകാൻ വേണ്ടി ഓരോ ഭാഷയിൽ നിന്നും, ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷയിലേയ്ക്കുള്ള പരിഭാഷയ്ക്ക് പെട്ടെന്ന് വഴങ്ങുന്ന അഞ്ചു ഹൈകുകൾ വെച്ച് തിരഞ്ഞെടുത്തു കാണിക്കാൻ ഞാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. അവയുടെ തനതായ ഭാവങ്ങളിലും ഗന്ധങ്ങളിലും മുങ്ങി നിൽക്കുന്ന ബാംഗ്ലൂ, ഹിന്ദി, മലയാളം, മറാഠി, പഞ്ചാബി, തമിഴ്, തെലുഗു ഹൈകുകൾ ഇതാ. ഓരോ ഭാഷയിലും ഹൈകു

എങ്ങിനെ എഴുതപ്പെടുന്നു എന്ന് പ്രസ്താവിയ്ക്കുന്ന സംക്ഷിപ്തവും സ്പഷ്ടവുമായ ഒരു വിവരണക്കുറിപ്പും മുഖവുരയായി കൊടുത്തിരിക്കുന്നു.

1. ബാംഗ്ലൂ (സഞ്ജുക്താ അസോപ, കാശിനാഥ് കർമകർ)

ഏതാണ്ട് ഒരു ശതാബ്ദം മുമ്പ്, രബീന്ദ്രനാഥ് ടാഗോർ ജപ്പാനിലെ താമസക്കാലത്തു ഹൈകുവിനെ പരിചയപ്പെടുകയും മന്ത്രമുഗ്ദ്ധനാവുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം ഹൈകുവിന്റെ സത്ത പരിപൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാക്കി, ചില ക്ലാസിക് ഹൈകുകൾ ബാംഗ്ലൂയിലേയ്ക്കു പരിഭാഷപ്പെടുത്തി, ഹൈകു പോലെ ചില കവിതകൾ പോലും എഴുതി. എങ്കിലും തുടർന്നുള്ള വർഷങ്ങളിൽ ബെന്ഗാളി സാഹിത്യ രംഗത്ത് സ്വന്തം സ്ഥാനം ഉണ്ടാക്കിയെടുക്കുന്നതിൽ ഹൈകു അത്ര വിജയിച്ചില്ല. കല്യാൺ ദാസ്ഗുപ്ത 'ജാപ്പാനി ഹൈകു - എ ബെന്ഗാളി ആന്തോളജി ഓഫ് ജാപാനീസ് ഹൈകു' 2000 ൽ ശേഖരിച്ചു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയെങ്കിലും വായിക്കുന്ന ജനം കവിതയുടെ ഈ ചെറു രൂപത്തെക്കുറിച്ച് അധികം പ്രതികരിക്കാതെയിരിക്കുന്നു. അധികം ബെന്ഗാളി ആനുകാലികങ്ങളും മാസികകളും ഇതിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിൽ ഉത്സുകരുമല്ല.

പതിനേഴു മാത്രകളിൽ മൂന്നു വരികളിലായി എഴുതപ്പെടുന്ന ഒന്നായി പൊതുവേ ഹൈകു കരുതപ്പെടുന്നെങ്കിലും, ബംഗാളി ഹൈകു എഴുതുന്ന വിരലിലെണ്ണാവുന്നത്ര ചുരുക്കം കവികൾ അതിനെ വ്യത്യസ്ത രീതികളിലാണ് സമീപിയ്ക്കുന്നത്. പ്രകൃതിയിൽ കേന്ദ്രീകൃതമായ വിഷയങ്ങളിൽ ഒരുക്കപ്പെടാൻ വിസമ്മതിച്ച് അവർ വ്യത്യസ്ത വിഷയങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നു. അജു മുഖോപാധ്യായ ആത്മീയവും ഉള്ളിലേയ്ക്ക് നോക്കുന്ന വിധവുമുള്ള ഒരു സമീപനമാണ് തിരഞ്ഞെടുത്തിരിക്കുന്നത്, കമറുൽ ഹസ്സന് ദൈനംദിന ജീവിതത്തിലെ ചെറിയ തൂലികാ ചിത്രങ്ങൾ നിപുണതയോടെ ~~ഒൻപതാമത്~~

പിടിച്ചെടുക്കുന്നു, കാശിനാഥ് കർമ്മകർ (ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു കവിയുമാണ് ഇദ്ദേഹം) പ്രകൃതിയ്ക്കും കാല്പനികതയ്ക്കുമിടയിൽ പാറി നടക്കുകയും 5-7-5 എന്ന നിയമം - മാത്രകളില്ല, ബെന്ഗാളി അക്ഷരങ്ങളിലും മാത്രബ്രിട്ടോ* യിലും - സാധിക്കുമ്പോഴൊക്കെ പാലിക്കാൻ ശ്രദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

അതിർത്തിക്കപ്പുറം ബംഗ്ലാദേശിൽ ഹൈകു തഴയ്ക്കുന്നു എന്ന് പറയാനാവില്ല, പക്ഷെ അവിടെ തീർച്ചയായും കൂടുതൽ ഹൈകു തല്പരൻ ഉണ്ട്. ഈ കാവ്യ രൂപത്തിന്റെ ഒരു ശ്രദ്ധേയനായ പ്രയോക്താവായ മുസിബ് മെഹ്ദിയ്ക്ക്, ഹൈകു, ധ്യാനത്തിൽ നിന്ന് പിറക്കുന്നത് മാത്രമല്ല, ധ്യാനാവസ്ഥയിലേയ്ക്കു കൊണ്ട് പോകുന്നതും കൂടിയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം വാക്കുകളിൽ “ഞാൻ കീഗോവിന്റെയും കിരേജിയുടെയും അതിരിടൽ അനുസരിക്കുന്നു, ഹൈകുവും സെന്ദ്ര്യുവും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസത്തെ മനസ്സിലാക്കുന്നു, 5-7-5 നിയമത്തിനും, മാത്രബ്രിട്ടോ യ്ക്കും വഴങ്ങുന്നു. എന്നാൽ അതെന്ന ഒരു പുതിയ ആനന്ദത്തിലേയ്ക്ക്, കൂടുതൽ സൗന്ദര്യത്തിന്റെ ആരായലിലേയ്ക്ക് നയിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഈ വിലക്കുകളൊന്നും മറികടക്കാനാവാത്തതാണെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. സെൻ ഇൽ തല്പരനായ എന്റെ ആദ്യത്തെ ലക്ഷ്യം വാക്കുകൾക്കു എന്നെ ഈ ധ്യാന യാത്രയിൽ എത്ര ദൂരം കൊണ്ട് പോകാൻ സാധിക്കും എന്ന് പരീക്ഷിച്ചറിയാൻ.”

poila baisakh
tomar pat bhanga saarir gondhey
swapnera ghorey pherey
— Kashinath Karmakar

വൈശാഖം ഒന്ന് --
നിന്റെ കഞ്ഞിപ്പശയുള്ള സാരിയുടെ ഗന്ധം
എന്റെ സ്വപ്നങ്ങളെ ഇളക്കുന്നു
- കാശിനാഥ് കർമ്മകർ (വിവർത്തനം : അനിതാ വർമ)

Amar din jai rat-o jai
nijer prakosthe nijer
samay bede jai

— Aju Mukhopadhyay

എന്റെ തോടിനുള്ളിൽ
എന്റെ ദിനരാത്രങ്ങൾ കടന്നു പോകുന്നു
സമയം വികസിക്കുന്നു

- അജു മുഖോപാധ്യായ (വിവർത്തനം : അനിതാ വർമ)

Jagari-1415 issue, summer 2008

aanginar gandharaaj jhop
barir malik o bhrityer nake
samabhabe gandho pouchhe dichhe
— Muzib Mehdy

തൊടിയിലെ ഗന്ധരാജൻ
യജമാനനും വേലക്കാരനും
അതിന്റെ സുഗന്ധം ഒരുപോലെ
- മുസിബ് മെഹ്ദി (വിവർത്തനം : അനിതാ വർമ)

chhutir shakal
janlar baire
murgiwallar hank
— Quamrul Hassan

അവധി ദിനം...
ജനാലയ്ക്കു പുറത്ത്
കോഴിവില്പനക്കാരന്റെ വായ്ത്താരി

brishtibari
megher anubaad
jalbhashai
— Muzib Mehdy

മഴ
ജലത്തിന്റെ ഭാഷയിൽ
വിവർത്തനം ചെയ്യപ്പെട്ട മേഘങ്ങൾ

- മുസിബ് മെഹ്ദി (വിവർത്തനം : അനിതാ വർമ)

*In *matrabritto*, *muktakkhar* — that is, words ending with vowel sounds — are always one syllable and *boddhakkhar* — that is, words ending with consonant sounds — are always two syllables.

2. ഹിന്ദി (അൻജലി ദിയോധർ)

ഹിന്ദി സാഹിത്യത്തിൽ ഹൈകുവിന്റെ ഉപജ്ഞാതാവ് എന്ന അംഗീകാരം സച്ചിദാനന്ദ ഹീരാന്ദ്ര വാത്സ്യായൻ “ആഗ്യയ” എന്ന കവിയ്ക്കു സ്വന്തമാണ്. ‘അരെ ഓ കരുണ പ്രഭാമയ (1959)’ എന്ന അദ്ദേഹത്തിൻറെ പുസ്തകത്തിൽ ആഗ്യയ ചില ജാപ്പനീസ് ഹൈകു ഹിന്ദിയിലേയ്ക്കു വിവർത്തനം ചെയ്തു. ഹിന്ദിയിൽ സ്വന്തം ചില ഹൈകുകൾ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയും ചെയ്തു.

എന്നിരിക്കിലും, പ്രൊഫസർ സത്യഭൂഷൺ വർമയുടെ ശ്രമങ്ങളാണ് ജാപ്പനീസ് ഹൈകുവിന്റെ നേർപരിഭാഷകളുടെ അവതരണത്തിനും തുടർന്ന് ഹിന്ദി സാഹിത്യത്തിൽ ഹൈകുവിന്റെ വ്യാപകമായ അന്ഗീകാരത്തിനും കാരണമായത്. കമലേഷ് ഭട്ട് കമൽ, രാംനിവാസ് പന്മി എന്നിവരാൽ ഗ്രന്ഥ പരിശോധന ചെയ്യപ്പെട്ട ‘ഹൈകു - 1989’ പിന്നീട് ഹൈകുവിനു ഹിന്ദിയിൽ ചിരപ്രതിഷ്ഠ നേടിക്കൊടുത്തു. അനന്തരം സത്യഭൂഷൺ വർമയുടെ ‘ഹൈകു പത്ര’, ഭഗവത്ശരൺ അഗർവാളിന്റെ ‘ഹൈകു ഭാരതി’, ഡോക്ടർ ജഗദീഷ് വ്യാമിന്റെ

‘ഹൈകു ദർപൺ’, എന്നിവയ്ക്ക് ഹിന്ദി ഹൈകുകാരന്മാർക്ക് ഒരു വേദി സൗകര്യപ്പെടുത്തുന്നതിനും ഹൈകുവിന്റെ ആനന്ദം എല്ലാവരിലേയ്ക്കും പ്രസരിപ്പിക്കുന്നതിനുമുള്ള പ്രശസ്തി നൽകാവുന്നതാണ്. ‘ഹൈകു ദർപ’ണിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണം ഇന്നും തുടരുന്നു. ഹിന്ദി ഹൈകുകാരന്മാർക്ക് പല ഭാഷകളിൽ എഴുതുന്ന അന്താരാഷ്ട്ര രംഗത്തെ അവരുടെ സഹപ്രവർത്തകരെ മനസ്സിലാക്കാനും തമ്മിൽ ബന്ധപ്പെടാനും സഹായകമായ വിധം അനേകം മഹത്തായ ഹൈകു പുസ്തകങ്ങൾ ഇംഗ്ലീഷിൽ നിന്ന് പരിഭാഷപ്പെടുത്തി, ഗ്രന്ഥപരിശോധന ചെയ്തു, പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതിനായി ഡോക്ടർ ആൻജലീ ദിയോധർ അവിശ്രമം പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. നിലവിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായ ഹിന്ദി ഹൈകു ശേഖരിച്ചു ഒരു ‘ഹൈകു കോൾ’ ആക്കാൻ ഗ്രന്ഥ പരിശോധന ചെയ്യുക എന്ന ചരിത്രപ്രധാനമായ കൃത്യത്തിലാണ് ഡോക്ടർ ജഗദീഷ് വ്യോം.

ഹിന്ദി ഭാഷയിൽ ഹൈകുവിന്റെ സ്ഥിതി തൃപ്തികരമാണ്. എന്നിരുന്നാലും ഈ ഹൈകുപ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ സാധ്യതകൾ പൂർണ്ണതയിലെത്തി നമ്മുടെ സാഹിത്യപരമായ ലക്ഷ്യം സഫലമാകണമെങ്കിൽ എല്ലാ ഹൈകു കവികളും ഒന്നിച്ചു, ഇന്ത്യയിൽ എഴുതപ്പെടുന്ന ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവിനും ഹിന്ദി ഹൈകുവിനുമിടയിൽ ഒരു വിനിമയം സൃഷ്ടിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്.

ഡോക്ടർ ജഗദീഷ് വ്യോം എഴുതിയ ഹിന്ദി ഹൈകു. വിവർത്തനം അനിതാ വർമ.

sookhe thoonth mein
varsha ne uгаа di hai
hari konpal

— Ram Krishan ‘Viklesh’

ഉണക്കക്കൊമ്പിൽ
മഴ വളർത്തിയിരിക്കുന്നു
പച്ചപ്പായൽ

---റാം കൃഷ്ണൻ ‘വിക്ലേശ്’

saagar ke paas
rahi phir bhi pyaasi
tat ki rait

— Satyanand Java

കടലിനരികെ
കരയിലെ മണൽ
ഇനിയും ദാഹാർത്തം

---സത്യനന്ദ് ജാവ

bheeshan sheet
kaath ke dev jaley
jeevan hetu

— Prof. Aditya Pratap Singh

കൊടും ശൈത്യം
മരത്തിൽ തീർത്ത ദൈവങ്ങൾ കത്തുന്നു
ജീവൻ വേണ്ടി

--പ്രൊഫസർ ആദിത്യ പ്രതാപ് സിംഗ്

sab ekatrit
baba ki kahaniyan
smriti mein kaid!

— Jainan Prasad (Fiji)

ഒത്തു ചേരൽ
മുത്തച്ഛന്റെ കഥകൾ
ഓർമ്മകളിൽ ബന്ധിതം!

---ജൈനൻ പ്രസാദ്(ഫിജി)

patange jale
deepak ki baahon mein
thodi-si raakh
— Ram Niwas 'Panthi'

ശലഭങ്ങൾ എരിയുന്നു
വിളക്കിനാശ്ശേഷത്തിൽ
ഒരല്പം ചാരം
---രാം നിവാസ് പന്ഥി

3.മലയാളം (ഗീതാഞ്ജലി രാജൻ)

അറിയാത്ത ഭാഷയിൽ
കേൾക്കാത്ത ശബ്ദത്തിൽ
എത്ര മധുരമായി
നീ പാടുന്നു

--തച്ചംപൊയിൽ രാജീവൻ

(പ്രണയ ശതകം, ദ്വിഭാഷാ പതിപ്പ്, 2010)

മലയാള സാഹിത്യം എന്നും ഊർജ്ജസ്വലവും ചിന്തോദ്ദീപകവും ആയിരുന്നു. ഇത് മലയാളം ഹൈകുവിനും ബാധകമാണ്. മലയാളത്തിൽ ഹൈകു എഴുതുന്ന ഒരുപാട് കവികൾ ഉണ്ട്. പ്രകൃതി തുടങ്ങി സ്മൃതിയും പ്രേമവും, സമൂഹവും, രാഷ്ട്രീയ നിരൂപണവും വരെ പരന്നു കിടക്കുന്നു വിഷയങ്ങൾ.

മലയാളം ഹൈകു, അതിന്റെ സത്തയിൽ, ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു വിനെക്കാൾ ജാപ്പനീസ് ഹൈകുവിനെ പിന്തുടരുന്നത് കാണാം. ഉദാഹരണത്തിനു ചില ഹൈകു 'ഫ്രെയ്സ് - ഫ്രാഗ്മെന്റ്' എന്ന ഘടനയിൽ ഒരുങ്ങാതെ വളരെ ധ്യാനാത്മകവും, തീവ്രവുമാണ്. ഇവിടെ ചൈതന്യമില്ലാത്തവയിൽ മനുഷ്യത്വം ആരോപിക്കുക, അലങ്കാരങ്ങൾ, ഉപമ, എന്നിവ വർജ്ജ്യമല്ല. സസ്യങ്ങൾ, ജന്തുജാലം, സംസ്കാരം, സമ്പ്രദായങ്ങൾ, എന്നിങ്ങനെ കേരളത്തിനുമായ സമൃദ്ധമായ ഒരുപാട് ഘടകങ്ങളിൽ നിന്നാണ് മലയാളം ഹൈകു പ്രചോദനമുൾക്കൊള്ളുന്നത്. പല ഹൈകു കവികളും വിദേശത്ത് വസിക്കുന്നവരാണെന്നതും ഹൈകുവിൽ സ്വാധീനം ചെലുത്തുന്നത് കാണാം (ഉദാഹരണത്തിനു കീഗോ ആയി 'മരുഭൂമി' യുടെ പ്രയോഗം).

2012 ഇൽ, മലയാളത്തിൽ എഴുതുന്ന ചില ഹൈകു കവികൾ ഹൈകു അസോസിയേഷൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ(HAI) എന്ന പേരിൽ ഒരു കൂട്ടായ്മ സംഘടിപ്പിക്കുകയും മലയാളത്തിലെയും ഇംഗ്ലീഷ് ലെയും ഹൈകുക്കളുടെ ഒരു ശേഖരം പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയും ചെയ്തു, 'കൈക്കൂടനയിലെ കടൽ' എന്ന പേരിൽ. ഇവിടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ഹൈകു ഈ പുസ്തകത്തിൽ നിന്നാണ്. മലയാളത്തിൽ ഹൈകു എഴുതുന്ന ശീലം ചിരപ്രതിഷ്ഠ നേടിയെന്നല്ല ഇതിനർത്ഥം. മറിച്ച് അത് നവജാതമായ സ്ഥിതിയിലാണ്, ഒരു പ്യൂപ പോലെ - ഒരു മനം മയക്കുന്ന, മന്ത്രമുഗ്ദ്ധമാക്കുന്ന പൂമ്പാറ്റയാകുന്നതിന്റെ വക്കിലാണ്. ഒരു ബോൺസായ് യുടെ കമ്പികൾ മുറുക്കുന്നത് പോലെ ഓരോ കവിയും അതിനെ വളരെ മുദുവായി, എന്നാൽ നിശ്ചയമായും മുന്നോട്ടു നീക്കിക്കൊണ്ടു പോകണം.

മലയാളത്തിലെ ഹൈകുവിന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചുള്ള എന്റെ പ്രതീക്ഷ ഞാൻ തച്ചംപൊയിൽ രാജീവന്റെ വേറെ ഒരു രത്നസമാനമായ ഹൈകു ഉദ്ധരിച്ചു പറയട്ടെ:

നിന്നിലെയ്ക്കുള്ളതായിരുന്നു
ഇന്നോളം എന്നിക്ക് തെറ്റിയ
വഴികളെല്ലാം

ചോറ് പൊതിഞ്ഞ
ഇല തുറന്നപ്പോൾ
അമ്മയുടെ മണം

---അഭയ് ജയപാലൻ

മണല്ക്കാറ്റു
ആകാശചുംബികൾക്കിടയിൽ
മേൽവിലാസം തിരയുന്നു

---ഷമീർ എൻ പി

ഓർമ്മയുടെ
വീരൽപ്പാടുകളുമായി
വയസ്സൻ പിയാനോ

---സോയ വി എൻ

കതിർ ചൂടി പാടം
കാറ്റിൽ
മോഹിനിയാട്ടം

--- പദമാ തമ്പാട്ടി

എള്ളും, പുവും,
ഒരു ഉരുള ചോറും.
അച്ഛന്റെ ഓർമ്മകൾ

---മനോജ് ആറ്റിങ്ങൽ.

4.മറാഠി (പൂജാ മാലുഷ്യേ)

മറാഠി സാഹിത്യത്തിൽ ഹൈകുവിനു അതിന്റേതായ വ്യക്തിത്വം ഉണ്ട്. ഹൈകു നിമിഷം, ഹൈകു അനുഭവം, പിന്നെ വളരെ കുറച്ചു, യുക്തമായ വാക്കുകളിൽ വസ്തുനിഷ്ടമായ വിവരണം എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്ന ഹൈകുവിന്റെ ആത്മാവിനു പ്രാധാന്യം നൽകിക്കൊണ്ടാണ് ഹൈകു എഴുതപ്പെടുന്നത്.

മറാഠിയിൽ ഹിന്ദിയിലെപ്പോലെ 5-7-5 ഘടന കണിശമായി പിന്തുടരപ്പെടുന്നില്ല.

ജപ്പാനിൽ ഹൈകു പരമ്പരാഗതമായി 5-7-5 എന്ന ഘടനയിലാണ് എഴുതപ്പെടുന്നത്. ജാപ്പനീസ് ഭാഷയും മറാഠിയും വ്യാകരണത്തിലും അക്ഷരമാലയിലും വ്യത്യസ്തമാണ്. മറാഠി ഹൈകുവിൽ പൊതുവേ ഈ പ്രത്യേകതകൾ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുന്നു :

.മൂന്നു വരികളിൽ, ചുരുങ്ങിയ വാക്കുകളിൽ. പദപ്രയോഗ മിതത്വം അത്യന്താപേക്ഷിതം.

.ഗ്രാമ്യഭാഷ

.ഒന്നും മൂന്നും അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടും മൂന്നും വരികൾ തമ്മിൽ പ്രാസം.

.ഒന്നും രണ്ടും, അഥവാ രണ്ടും മൂന്നും എന്നിങ്ങനെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളായി വിഭജിക്കാൻ പറ്റണം. ഈ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളും ക്രമപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത് ആദ്യത്തെ ഭാഗത്തിനു രണ്ടാം ഭാഗം കാരണം ഒരു 'പിണയൽ (twist)' സംഭവിക്കണം എന്ന രീതിയിലാവണം. ഓരോ ഭാഗവും മറുഭാഗം മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ കൂടുതൽ വെളിച്ചം വിതറുന്നു.

.ഋതു സൂചിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പദം, അഥവാ കീഗോ

നമുക്ക് ചുറ്റും സംഭവിയ്ക്കുന്ന മാറ്റങ്ങളെ തീവ്രമായ അവബോധത്തോടെ, ഒരു തുറന്ന മനസ്സോടെ, കാഴ്ച, സ്വാദ്, ശബ്ദം, ഗന്ധം, സ്പർശം, എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്ന പിടിച്ചെടുക്കാനുള്ള കഴിവ്

. ജീവിതത്തിൽ നിന്നും പ്രകൃതിയിൽ നിന്നും ശേഖരിക്കപ്പെട്ട അനുഭവങ്ങളുടെ സഹായത്തോടെ ഹൈകു നിമിഷത്തെ പിടിച്ചെടുക്കുക

ചരോളി, കണിക, വ്യതിക എന്നീ രൂപങ്ങളിൽ നാല് വരികളിൽ ചില ചെറു കവിതകൾ മറാഠിയിൽ എഴുതപ്പെടുന്നുണ്ട്. പക്ഷെ ഇവ ഹൈകു അല്ല.

ഹൈകുസദ്യശ് രചന അഥവാ ഹൈകുവിനോട് സാമ്യമുള്ള രചനാ സമ്പ്രദായം എന്നാണു മറാഠിയിൽ എഴുതപ്പെടുന്ന സൈന്ദ്ര്യ അറിയപ്പെടുന്നത്.

സുപ്രസിദ്ധ എഴുത്തുകാരിയും കവയിത്രിയുമായ ശ്രീമതി ശിരീഷ് പൈ ആണു മറാഠിയിലെ ഹൈകു പ്രസ്ഥാനത്തിന്റെ മുൻഗാമി. 1975 ഇൽ അവർ ഹൈകു എഴുതിത്തുടങ്ങി. അവർ ജാപ്പനീസ് ഹൈകു, അതിന്റെ ഉത്പത്തി, ഹൈകുവിനു ടൻകയിൽ നിന്നുള്ള വ്യത്യാസങ്ങൾ, അതിന്റെ സ്വഭാവം എന്നിവ പഠിച്ചു. അവർ അഞ്ചു മറാഠി ഹൈകു പുസ്തകങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ചില ജാപ്പനീസ് ഹൈകു ഇംഗ്ലീഷ് ഇൽ നിന്ന് മറാഠിയിലേയ്ക്കു പരിഭാഷപ്പെടുത്തിയിട്ടും ഉണ്ട്. ഈ പുസ്തകങ്ങളിൽ ഹൈകുവിനെക്കുറിച്ചും എങ്ങിനെ ഹൈകു എഴുതും എന്നതിനെക്കുറിച്ചും ചില ലേഖനങ്ങളും കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. പുതിയ ഹൈകു എഴുത്തുകാർക്ക് ഈ പുസ്തകങ്ങൾ ഒരു മാർഗ്ഗദർശിയായി വർത്തിക്കുന്നു. ഇവർ മറ്റു ഹൈകു കവികളുടെ പുസ്തകങ്ങൾക്ക് മുഖവുര എഴുതുകയും അതിൽ ഹൈകുവിന്റെ പ്രത്യേകതകളുടെ ഒരു രേഖാരൂപം നൽകുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അങ്ങിനെ, ഹൈകുവിനെ മറാഠി സാഹിത്യത്തിലേയ്ക്ക് കൊണ്ടുവരുന്നതിനുള്ള വ്യാതി ശ്രീമതി ശിരീഷ് പൈയ്ക്കുള്ളതാണ്.

redio kharkhartoy
surel ganehi
kanala tras detey
— Shirish Pai

റേഡിയോയുടെ കരകര ശബ്ദം
ഇമ്പമുള്ള ഗാനം
കാതുകൾക്കുസഹ്യം

---ശിരീഷ് പൈ

thoda paus pahila
bakicha gharat rahun
divasbhar aikala
— Shirish Pai

മഴ
കുറച്ചു ഞാൻ കണ്ടു
ബാക്കി കേട്ടു

---ശിരീഷ് പൈ

atishay thakale
jithe rasta sampla
tuze ghar disale
— *Puja Malushte*

ക്ഷീണിതം
വഴിയുടെ അവസാനം
നിന്റെ വീട്
--- പൂജാ മാലുഷ്കേ

shekoti
dur tithe
ub ithe
— *Dr. Mahesh Keluskar*

ഒരു രാത്രിയിലെ തീപിടിത്തം
ദൂരം
അതിന്റെ ചൂടിവിടെ

---ഡോക്ടർ മഹേഷ് കേൽസുകർ

madhyaratra houn geli tari
mazi vruddha aai
vachatech ahe dnanyeshwari

— *Shri Bal Rane*

അർദ്ധരാത്രി
എന്നിട്ടും എന്റെ വൃദ്ധയായ അമ്മ
ജ്ഞാനേശ്വരി വായിക്കുന്നു

---ശ്രീ ബാൽ റാനെ

ജ്ഞാനേശ്വരി- മറാഠിസന്ത് ജ്ഞാനേശ്വരിന്റെ ഭഗവത്ഗീതയുടെ വിവർത്തനമാണ്.

5. പഞ്ചാബി (അർവിന്ദർ കൗർ)

പഞ്ചാബികളുടെ ജീവിതത്തിൽ വലിയ തോതിൽ ഹൈക്കു കടന്നു വന്നത് പർമിന്ദർ സോധി ജാപ്പാനി ഹൈക്കു ശായരി എന്ന തന്റെ പുസ്തകം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചപ്പോഴാണ്. അമർജിത്ത് സാമി, സോധിയുടെ പുസ്തകത്തിന്റെ സ്വാധീനത്തിൽ പഞ്ചാബി ഹൈക്കു എഴുതാനും അതിനെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനും തുടങ്ങുകയും അതിനെ തന്റെ ജീവിതദൗത്യമാക്കുകയും ചെയ്തു. സമാന മനസ്കരായ ഒരു പിടി ഹൈജിനുകളുടെ കൂടെ, അദ്ദേഹം, പഞ്ചാബി

ഹൈകു കവികളിൽ ശക്തമായ സ്വാധീനം ചെലുത്തുകയും അവരുടെ സംവേദന ശക്തിയെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിനു ഉത്തരവാദിയാവുകയും ചെയ്ത ഒരു ഓൺലൈൻ ഹൈകു ഗ്രൂപ്പ്, ആരംഭിച്ചു.

അതിനു ശേഷം പരിഭാഷകളും അല്ലാത്തതുമായ ഒട്ടേറെ പുസ്തകങ്ങൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. പട്ടാല പഞ്ചാബി സർവകലാശാലയുടെ സഹകരണത്തോടെ അന്താരാഷ്ട്ര ഹൈകു സമ്മേളനങ്ങൾ സംഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ സമ്മേളനങ്ങളോടുള്ള പ്രതികരണം വളരെ വലിയ തോതിലായിരുന്നു എന്നത് ഉത്സാഹം തരുന്ന ഒരു കാര്യമാണ്.

പഞ്ചാബി ഹൈകു രംഗം ഇപ്പോൾ ക്ഷണ നേരം കൊണ്ട് ഭാവം മാറുന്ന രീതിയിലാണ്. വലിയ ചുവടുകൾ വയ്ക്കാനുള്ള തയ്യാറെടുപ്പിലാണ് അത്. പഞ്ചാബി സാഹിത്യത്തിന്റെ മുഖ്യധാരയിൽ സ്വന്തം സാന്നിദ്ധ്യം അത് അറിയിക്കുന്നു. കടുംപിടുത്തക്കാർ എതിർക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും അതിന്റെ വൈകാരികവും സാംസ്കാരികവുമായ വശ്യതയോടെ പഞ്ചാബി ഹൈകു എല്ലാ വിഷ്ണുങ്ങളേയും തരണം ചെയ്യാൻ തയ്യാറായിരിക്കുകയാണെന്നു വേണം കരുതാൻ. പ്രമേയപരമായി പഞ്ചാബി ഹൈകു ജീവിതത്തിന്റെയും പ്രകൃതിയുടെയും ഏതാണ്ടെല്ലാ മേഖലകളിലും അന്വേഷണാർത്ഥം സഞ്ചരിക്കുന്നു. അതിന്റെ ഹൈജിനുകളുടെ ഹൃദയത്തിൽ പഞ്ചാബിന്റെ സമ്പന്നമായ സാംസ്കാരിക പാരമ്പര്യം സവിശേഷവും പൂജ്യവുമായ ഒരു സ്ഥാനം വഹിക്കുന്നതിനാൽ അതിനെക്കുറിച്ച് വളരെ സ്നേഹത്തോടെയും മമതയോടെയും തദ്ദേശവാസികളും വിദേശത്തുള്ളവരുമായ കവികൾ എഴുതുന്നു. “ഇപ്പോൾ, ഇവിടെ” എന്നതിന്റെ ശക്തമായ സാന്നിദ്ധ്യം, പരുഷ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളുടെ ചിത്രണം, പ്രണയകല്പനകളുടെ മാസമായ ശ്രാവണത്തിലെ പ്രിയതമയെ/പ്രിയതമനെ കാണാനുള്ള അതിയായ ആഗ്രഹം, ബന്ധങ്ങളുടെ ലോലമായ സൂക്ഷ്മഭാവങ്ങൾ, പിന്നെ തീർച്ചയായും സവിശേഷമായ പഞ്ചാബി ഗ്രാമീണ നർമ്മം - ഇവയെല്ലാം ധാരാളം വായനക്കാരും ഒരു പ്രകാശമാനമായ ഭാവിയുമുള്ള പഞ്ചാബി ഹൈകുവിനു വിഷയങ്ങളാകുന്നു.

ghar vapsi --
ambi de boote vich jhoot rahi
maa di lori

— Sandip Chauhan

തിരിച്ചുവരവ്__
മാവിൻ കൊമ്പിൽ തൂങ്ങിയാടുന്നു
അമ്മയുടെ താരാട്ട്.

-- സന്ദീപ് ചൗഹാൻ

meen h dhota chan —
keet val kirli di
tulvin chal

— Ranjit Singh Sra

മഴയിൽ കഴുകിയ ചന്ദ്രൻ-
ഷഡ് പദത്തിനരികിലേയ്ക്ക്
പല്ലിയുടെ സംതുലിതമായ നടത്ത

kania —
khule verandeh 'ch faili
basmati di khushbo the

മഴത്തുള്ളികൾ --
വരാന്തയിലൂടെ പടരുന്ന
ബാസ്മതിയുടെ ഗന്ധം

--അമർജിത് സാമി

mehak vihune
diary de vich
sukke phul
— *Amarjit Sathi*

ഗന്ധവിഹീനം
ഡയറിക്കുള്ളിൽ
ഉണങ്ങിയ പൂക്കൾ

--അമർജിത് സാമി

jhone di luyai —
kirti kudi de pairan heth
tapda sooraj

— *Harvinder Dhaliwal*

നെല്ല് വിത...
പെൺകുട്ടിയുടെ കാലിൻകീഴെ
കത്തുന്ന സൂര്യൻ

- ഹർവീന്ദർ ധലിവാൽ

6. തമിഴ് (എ. ത്യാഗരാജൻ)

സ്വദേശമിത്രൻറെ 16 ഒക്ടോബർ 1916 ലക്കത്തിൽ എഴുതിയ ഒരു ലേഖനത്തിലൂടെ
മഹാനായ സുബ്രഹ്മണ്യ ഭാരതി ഹൈകുവിനെ തമിഴ് ജനതയുടെ ശ്രദ്ധയിലേയ്ക്ക് കൊണ്ട്
വന്നു. തൻറെ “പേപ്പർ ബോർഡ്(1925)” എന്ന പുസ്തകത്തിൽ കെ.എസ്.വെങ്കട്ടരമണി
എഴുതി:

“വക്കുകൾ മുറിച്ചു
കടലാസുവഞ്ചി
ഞാൻ വീണ്ടും ഒഴുകുന്നു”

വെങ്കട്ടരമണി തന്നെ സ്വയം അങ്ങിനെ അവകാശപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിലും ഒരു പക്ഷെ ഇതായിരിക്കാം തമിഴിൽ എഴുതപ്പെട്ട ഏറ്റവും ആദ്യത്തെ ഹൈകു. 1966 ഇൽ സുജാതയും 1968 ഇൽ സി മണിയും ‘കനൈയാഴി’, ‘നടൈ’ എന്നീ തമിഴ് സാഹിത്യ മാസികകൾക്കു വേണ്ടി ചില ജാപ്പനീസ് ഹൈകുകൾ പരിഭാഷപ്പെടുത്തി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. 1970 – 74 കാലഘട്ടത്തിൽ അണ്ണൂൾ റഹമാനും അമുധ ഭാരതിയും ഹൈകു സംവേദന ശക്തിയെ തമിഴ് ചക്രവാളത്തിൽ കുറേക്കൂടി മുന്നോട്ടു കൊണ്ടുപോയി. ഹൈകുവിനെക്കുറിച്ച് 22 പുസ്തകങ്ങൾ 1984 – 1993 കാലഘട്ടത്തിൽ ഇറങ്ങി. 1994 നു ശേഷമുള്ള കാലം 14 ഇലധികം പുസ്തകങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകൃതമായത് കാരണം തമിഴ് ഹൈകുവിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വളരെ അർത്ഥവത്തായതാണ്. തുടർന്ന് 2002 വരെ ഓരോ വർഷവും 6 – 15 പുസ്തകങ്ങൾ പുറത്തിറങ്ങിയിരുന്നു.

‘എന്താണ് ഹൈകു?’ എന്ന ചോദ്യത്തിനു ഉത്തരം പറഞ്ഞു കൊണ്ട് സുജാത (ഇന്ത്യൻ എഴുത്തുകാരിൽ ഏറ്റവും ജനപ്രിയത നേടിയവരെന്നു നിസ്സംശയം പറയാവുന്ന) പറയുന്നു:

--- മൂന്നു വരി

--- രണ്ടു ചിത്രങ്ങൾ

--- ഒരു വിസ്മയം

തമിഴ്നാട് സർക്കാരിന്റെ ഏറ്റവും നല്ല തമിഴ് കവിതാ സമാഹാരത്തിനുള്ള അവാർഡ് 1998 ഇൽ അമുധാ ഭാരതിയുടെ ഹൈകു സമാഹാരത്തിനു ലഭിച്ചു.

ഉടഞ്ഞ കണ്ണാടിക്കഷ്ണങ്ങൾ

ഏതിൽ ഞാൻ

എന്നെ കണ്ടെത്തും?

----- മുരുകേഷ്

പകൽ സൂര്യൻ

രാവിൽ നിലാവ്

രണ്ടും താങ്ങുന്നത് ഒരേ കിണർ

---പൊൻകുമാർ

നനഞ്ഞ കുരുവി
ചിറകു കൂടുന്നു
മണലിൽ മുഴുവൻ മഴത്തുള്ളികൾ

---കന്നിക്കോവിൽ രാജ

ഇനിയും പറ്റിയിരിക്കുന്നു
കൈ കഴുകിയിട്ടും
അമ്മയുടെ കൈയിൻ മണം

---ഇറാ രവി.

വായിച്ചു കഴിഞ്ഞില്ല
പാഠപുസ്തകം - വിളക്ക്
കറുത്തു പോകുന്നു

---ഈറോഡ് തമിഴൻപൻ

പഴയ കാലത്ത് എണ്ണവിളകുകളാണ് ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. എണ്ണയോ മണ്ണണ്ണയോ തീരുമ്പോൾ തിരി കത്തി വിളക്കിന്റെ ചില്ലി കറുക്കും.

7.തെലുഗു (രാമകൃഷ്ണ പെരുഗു)

ബാഷോയിൽ നിന്ന് പ്രചോദനമുൾക്കൊണ്ട് ഒരുപാട് ഇന്ത്യൻ എഴുത്തുകാർ സെൻ രീതി സ്വീകരിച്ചു ഹൈകു സൃഷ്ടിച്ചു. 1990 ഇൽ ഗാലി നാസർ റെഡ്ഡി 'കന്ജീര' എന്ന തന്റെ ആദ്യത്തെ ഹൈകു സമാഹാരം പുറത്തിറക്കി. 1995 ഇൽ ഇസ്മയിലും പിന്നീട് ഏകദേശം 100 കവികളും 1991 ഇൽ ഡോക്ടർ പെന്ന ശിവരാമ കൃഷ്ണയ്ക്ക് ശേഷം സമാഹാരം പുറത്തിറക്കി. 2002 ഇൽ ആന്ധ്രപ്രദേശിലെ അനകപ്പല്ലെ എന്ന ചെറു നഗരത്തിൽ ഡോക്ടർ ടി. പ്രിഥിരാജ് ഇന്ത്യൻ ഹൈകു ക്ലബ്ബ് ഇന്റർനാഷണലിനും 'നെവലക, സംബോധി, ആരതികുടീരം' എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു സമാഹാരങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയും ചെയ്തു.

8.ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകു (കല രമേശ്)

ഇന്ത്യയ്ക്ക് പുറത്ത് അറിയപ്പെടുകയും ആദരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്ന, ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതുന്ന ധാരാളം കവികൾ നമുക്കുണ്ടെന്നും, പിന്നെ ഇംഗ്ലീഷ് നമ്മളെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്ന ഒരു കണ്ണിയെന്ന രീതിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഭാഷയാണെന്നതും കാരണം, ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാ ഹൈകുവും ഉൾപ്പെടുത്താതിരിക്കാനാവില്ല. പ്രശസ്തമായ ഹൈകു മാസികകളിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായവയാണ് ഇവയിൽ ഭൂരിപക്ഷവും.

relocation—
a tulasi plant
on the gypsy's head
— A.Thiagarajan, *The Heron's Nest*, March 2013

still water . . .

a zebra runs away
from itself
— Aditya Ashribad, Orissa, India, *Cattails* 1, January 2014

subjunctive occasions Gita's thickness
— Aditya Behl, Delhi, India, *Bones* 3, December 2013

hide and seek
someone's warm palms
on my closed eyes
— Ajaya Mahala, Pune, India, *Mainichi Daily News*, January 03, 2014

rumors of war
up into a darkening sky
— a child's newsprint kite
— Angelee Deodhar, Chandigarh, India, Third Prize, The Robert Spiess Memorial
Haiku Award for 2003

ancient banyan . . .
an owl shakes the night
off its feathers
— Anitha Varma, Kerala, India

drifting stars . . .
a wish list flutters
in the breeze
— Arvinder Kaur, Chandigarh, India, *Mainichi Daily News*, Sept 2013

sidewalk café
I smell the city
in my coffee
— Bhavani Ramesh, Mumbai, India, *Chrysanthemums*, April 2008
mountain lake
each splash from the oar
shakes the moon
— Geethanjali Rajan - Chennai, India, *World Haiku Review*, August 2010

rainy morning . . .
the wife showering abuses
on her husband
— Hema Ravi, Chennai, India, *Frogpond*, 36.3

overnight rain ...
all the leaves carry
an impression
— Jayashree Maniyil, Australia, *Creatrix Journal*, Dec 2013

monsoon sky
the white cow
chews a milk carton
— Johannes Manjrekar, Vadodara, India, *Hajinx* Vol. II Issue 1, 2002

dense fog . . .
I dream walk
my sense of I
— Kala Ramesh, Pune, India, *Simply Haiku*, v7n2, Summer 2009

deafening rain —
to think it has no sound
of its own
— Kashinath Karmakar, Durgapur, India, 3rd place in 18th Kusamakura International
Haiku Contest 2013

end of summer
colors fade away
with the butterflies
— Kavya Kavuri, India, *A Hundred Gourds* 2.4, September 2013

autumn morning —
my shadow now has
a slight hunch
— Kumarendra Mallick, Hyderabad, India, Honourable mention, *WHR* Sep 2009

my baby's heartbeat
next to mine
the rhythm for our lullaby
— Nandini Nair, Pune, India, First place, *Indian Kukai* #01, September 2013

on a long way
with me in the dark night
these fireflies
— Neelam Dadhwal, Chandigarh, India, United Haiku & Tanka Society January 2014

brave mirror
doesn't distort truth
looks me in the eye
— Minal Sarosh, Ahmedabad, India, *World Haiku Review*, August 2011

incessant rain . . .
the smell of coriander
getting drenched
— Paresh Tiwari, Hyderabad, India, Haiku of Merit, *World Haiku Review*, Summer 2013

cold winter morning
the pigeons coo
for more closeness
— Poornima Laxmeshwar, Bangalore, India, *World Haiku Review*, Jan 2014

winter morning
two butterflies
warm the garden
— Pravat Kumar Padhy, Odisha, India, *The Heron's Nest*, Vol XIII, No. 2, June 2011

autumn sky
patches of twilight
in the falling leaf
— Ramesh Anand, Bangalore, India, *A Hundred Gourds* 1.2 March 2012

winter rain—
water droplets cascade
over the leaves
— Ritaj Kalaska, Pondicherry, India, *Cattails* 1, January 2014

seat belt
for the teddy bear toothe
child's first flight
— R. K. Sameer, Karnataka, India, *Kernelonline*, summer 2013

plucking
the last red apple
now I feel the cold
— Rohini Gupta, Mumbai, India, *Mainichi Daily News*, 20 Feb 2013

spring solitude . . .
an alien girl feeds
the sparrows
— Sandip Chauhan, Virginia, USA, *Mainichi Daily News*, May 2013

scars
that have begun to heal . . .
purple asters
— Sanjuktaa Asopa, Belgaum, India, *DailyHaiku Cycle 16*, December 2013

child a rupee sho . . .
the ice cream vendor
turns the corner
— Seshu Chamarty, Hyderabad, India, *Boloji*, January, 2014

on wet earth
a snail draws a fine line
— a travelogue
— Shernaz Wadia, Pune India, *Muse India*, May-June 2011

cracked pot —
water seeps back
into the earth
— Shobana Kumar, Coimbatore, India

temple bell:
thinking of God
in the midst of yoga
— S. B. Vadivelrajan, Chennai, India, *Mainichi Shimbun*, January, 2010

crossroads
I wait for the cool wind
to go first
— Suhit Kelkar, India, *A Hundred Gourds* 2.4 September 2013

lonely road
she walks with me
wagging her tail
— Surbhi Grover, India, *Cattails* 1, January 2014

bustling street . . .
from a graveyard
the smell of roses
— Swaran Singh Nijhar, India, *Cattails* 1, January 2014

a caravan arrives
at my threshold
my own footfalls
— Vidur Jyoti, Delhi, India

ink puddle —
the words that
never were
— Vinay Leo R, Bangalore, India, Shiki Kukai, 1st prize, November 2013

twilight
helping mother take
baby steps
— Yesha Shah, Surat, India, Polish International Haiku Contest 2013- Commendation

dusting of dew —
a road-sweeper scrapes
the night away
— Shrikaanth Krishnamurthy, Birmingham, UK, Blithe Spirit, Issue 24.3, August 2014

sunset...
someone's tent peg
on the cliff
K. Ramesh. Chennai.
Presence#41

long days of rain -
the gurgle of frogs ripens
the little rice field

Janak Sapkota
Fribourg, Switzerland
Winner, Smurfit Samhain International Haiku Prize, Ireland (2006);

graphite moon...
a bat's wing spans
its radius

Shloka Shankar, Karnataka, India
Daily Haiku, Cycle 18, Fall - Winter 2014

stranded bike
a sparrow looks at its face
in the mirror

Aju Mukhopadhyay

9. സിംബയോസിസ് സ്കൂൾ ഫോർ ലിബറൽ ആർട്സ് {യു ജി}, പൂനെ (അവലോകനം: കലാരമേശ്)

സിംബയോസിസ് ഇന്റർനാഷണൽ യൂനിവേർസിടി യുടെ ഭാഗമായ സിംബയോസിസ് സ്കൂൾ ഫോർ ലിബറൽ ആർട്സ് {യു ജി}, പൂനെ, അവരുടെ പ്ലോട്ടിംഗ് ക്രെഡിറ്റ് പ്രോഗ്രാം ഇൽ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട വിഷയങ്ങളിൽ ഹൈകു ഒരു വിഷയമായി അവതരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബിരുദത്തിനു പഠിക്കുന്ന 23 വിദ്യാർത്ഥികൾ 30 മണിക്കൂറിന്റെ ഹൈകു പാഠ്യപദ്ധതി തിരഞ്ഞെടുത്തു. അവരുടെ മാർഗദർശി എന്ന നിലയിൽ ഹൈകുവും റെൻകുവും പാഠ്യക്രമത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്താൻ ഞാൻ തീരുമാനിച്ചു. റെൻകുവിൽ നമ്മൾ പ്രയോഗിക്കുന്ന 'ലിങ്ക് ആൻഡ് ഷിഫ്റ്റ്' എളുപ്പത്തിൽ മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കാത്ത ഹൈകു കൈപ്പിടിയിലൊതുക്കാൻ നവാഗതരെ സഹായിക്കുമെന്ന് എനിക്ക് തോന്നി. അവരുടെ അന്തിമ മൂല്യ നിർണ്ണയത്തിന്റെ ഭാഗമായി സ്വന്തം അനുഭവത്തിൽ നിന്ന് ഇന്ത്യൻ ഋതുക്കൾക്കനുയോജ്യമായ കീഗോ വാക്കുകൾ സൃഷ്ടിക്കാൻ വിദ്യാർത്ഥികളോടാവശ്യപ്പെട്ടു.

പൊള്ളിയ്ക്കുന്ന കാറ്റ്

“എന്റെ ജന്മനാട് ബറോഡയാണ് - അത്യധികം ചൂടുള്ള വേനൽക്കാലങ്ങളുടെ നാട്. വീശുന്ന കാറ്റു പോലും ചൂട് വഹിച്ചെത്തുകയും ദേഹത്ത് തൊടുമ്പോൾ പൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്നത്ര പ്രബലമാണ് ചൂട്. ഏറ്റാൽ സൂര്യഘാതം തുടങ്ങി നിർജലീകരണം വരെ ഉണ്ടാക്കാൻ കഴിവുള്ള ഈ കാറ്റുകൾ ആപൽക്കാരികളാണ്. എന്റെ കീഗോ പദം 'പൊള്ളിയ്ക്കുന്ന കാറ്റ്' ആണ്.”
-കൃഷ്ണ എസ് ഗോഹിൽ

വെളുത്ത മഴ/ നഗ്നമായ മഴയും മരം കൊത്തിനൂറുകലും

“കാർമ്മേലങ്ങളില്ലാത്ത മഴ. മഴക്കാലത്ത് തെളിച്ചമുള്ള, സൂര്യൻ പ്രകാശിക്കുന്ന ഒരു ദിവസം, മഴക്കാറുകളില്ലാതെ മഴ പെയ്യുമ്പോൾ അതിനെ വെളുത്ത/നഗ്നമായ മഴ എന്ന് പറയാം.

സാധാരണ തീകായാനുള്ള വിറക് ഉണ്ടാക്കാൻ ശിശിരത്തിലാണ് മരം വെട്ടി കഷ്ണങ്ങൾ ആക്കുന്നത്. അതിനാൽ 'മരം കൊത്തിനൂറുകൽ തണുപ്പുകാലത്തെ ഒരു പ്രവൃത്തിയായി കണക്കാക്കാം”

- ദിശാ ഉപാധ്യായ

ശർബത്

എനിക്ക് ശർബത് എന്ന വാക്ക് വേനലിനെ, പ്രത്യേകിച്ച് സ്കൂളിലായിരുന്ന കാലത്തെ വേനലവധികളെ, പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. ഡൽഹിയിൽ വളർന്ന ഞാൻ അതിയായ ചൂടുള്ള വേനലുകൾ അനുഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. വെയിലിൽ കളി കഴിഞ്ഞ ഒരു നീണ്ട ദിവസത്തിനൊടുവിൽ വീട്ടിലെത്തിയാൽ ഞാനേറ്റവും ആദ്യം ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നത് അതാണ്.

-വിനമ്ര അഗർവാൾ

ചാണകവറളി

ആളുകൾ വിളവെടുപ്പ് ആസ്വദിക്കുന്ന ജനുവരി മാസത്തിലെ തണുപ്പുകാലത്തിന്റെ അവസാനത്തെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു, ഇന്ത്യയിൽ ചാണകവറളികൾ. ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ വീട്ടിലെ സ്ത്രീകൾ ചാണകവറളികൾ കൊണ്ട് തീ കത്തിച്ചു അതിനു ചുറ്റും നൃത്തം ചെയ്യുന്നു. മിക്ക പാരമ്പര്യമുള്ള ഇന്ത്യൻ വീടുകൾക്ക് മുമ്പിലും എന്നും വരയ്ക്കപ്പെടുന്ന രന്ഗോലിയുടെ (അരിപ്പൊടി കോലങ്ങൾ) നടുവിൽ നനവുള്ള ചാണകവറളി വയ്ക്കുന്നത് ശുഭകരമാണ്.

-ലാവണ്യ താടപ്പള്ളി

ഓരോ വിദ്യാർത്ഥിക്കും അവനവൻ എഴുതിയതിൽ നിന്ന് ഏറ്റവും നല്ല 10 ഹൈകു തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടിയിരുന്നു. മൂല്യ നിർണ്ണയത്തിനു സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടവയിൽ ചിലവ താഴെ കൊടുക്കുന്നു :

starry night
a soft feeling in my hand
of numberless sands
— Baek Sung Hui

നക്ഷത്രങ്ങളുടെ രാവ്
അസംഖ്യം മണൽത്തരികളുടെ മൃദു സ്പർശം
എന്റെ കൈയിൽ

winter breeze
rushing through the veins
a numbness
— Kemy Danecha

മഞ്ഞുകാറ്റ്
സീരകളിലൂടെ പായുന്ന
ഒരു മരവിപ്പ്

spring winds
the cats try again
to tidy their fur
— Kayva Kavuri

വസന്ത മാരുതൻ
പൂച്ചകൾ വീണ്ടും രോമം
മിനുക്കാൻ നോക്കുന്നു

quarry depth -
pools of green

mirrors
— Vinamra Agarwal

കല്ലുവെട്ടാം കുഴിയുടെ ആഴം -
പച്ചക്കണ്ണാടിക്കുളങ്ങൾ

രണ്ടു ഗിൻകോ നടത്തങ്ങൾ ഹൈകു പാഠ്യപദ്ധതിയുടെ ഭാഗമായി
ഏർപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ആദ്യത്തേത് കിരൺ പുരന്ദരയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ
ആയിരുന്നു - തല്ജയ് കുന്നുകളിലെ ഒരു പഥത്തിലൂടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധമായ
പക്ഷികളുടെ ശബ്ദാനുരണങ്ങളോടെ. രണ്ടാമത്തെ ഗിൻകോ ഭംബൂർദ
വനത്തിലായിരുന്നു. 16 ഫെബ്രുവരി 5:30യ്ക്ക് തിരക്കിട്ട ഫോൺ
വിളികൾ വിദ്യാർത്ഥികളെ എഴുന്നേല്പിച്ചു. ഈ ഗിൻകോ കൾക്കിടയിലും തൽഫലമായും
ഹൈകുകൾ എഴുതപ്പെട്ടു.

windy morning-
dry leaves fall between
our conversation

— Disha Upadhyay

കാറ്റ് വീശും പുലരി-
ഞങ്ങളുടെ സംഭാഷണത്തിനിടയിൽ
ഉണക്കിലകൾ പൊഴിയുന്നു.

- ദിശാ ഉപാധ്യായ

misty mountains—
the road through valley
a black Nile
— Gokul Krishna

മഞ്ഞു മൂടിയ മലകൾ -
താഴ്വരയിലൂടെയുള്ള പാത
ഒരു കറുത്ത നൈൽ

- ഗോകുൽ കൃഷ്ണ

bright sunlight
a shadow beside
the shadow of a friend
— Aviral Gupta

തെളിച്ചമാർന്ന സൂര്യപ്രകാശം
ഒരു സുഹൃത്തിന്റെ നിഴലിനരികിൽ
മറ്റൊരു നിഴൽ

-അവിരാൽ ഗുപ്ത

white mites . . .
tunnelling their way through
a city of sand
— Aditi Puri

ചിത്രലുകൾ...
ഒരു മണൽനഗരത്തെ
തുരന്നു കൊണ്ട്
-അഭിതി പുരി

ഇമെയിൽ വഴി അയച്ച പത്ത് ഹൈകുകൾക്ക് വിമർശനാത്മകമായ ആസ്വാദനം എഴുതാൻ വിദ്യാർത്ഥികൾ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു. ‘എ ഹെണ്ട്രേഡ് ഗോട്സ്’ ജൂൺ 2013 ലക്കത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകൃതമായ അവരുടെ പ്രതികരണങ്ങളിൽ വേറിട്ട്നിൽക്കുന്ന ചിലവ ഇവിടെ കൊടുക്കുന്നു:

New Year’ s Day
the center of the chocolate
not what I expected
— - Carolyn Hall, *The Heron’s Nest* VIII:2

നവവത്സര ദിനം
ചോക്ലേറ്റിനുൾഭാഗം
ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കാത്തത്.

-കാരോളിൻ ഹാൾ, ദി ഹെറൺസ് നെസ്റ്റ് VIII:2
“നവവത്സര ദിനം’ എന്ന പ്രയോഗത്തിലൂടെ ഉടനെ തന്നെ നമ്മുടെ മനസ്സിൽ ഒരു ആഘോഷവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ചിന്ത വരുന്നു. ഒരു പക്ഷെ ഒരു പുതിയ തുടക്കത്തെ ആഘോഷിക്കുക എന്നാവാം. ഏതു തരം ആഘോഷത്തെക്കുറിച്ചാണ് കവി വിവക്ഷിക്കുന്നത്, അത് സകാരാത്മകമായതോ അതോ നിഷേധാത്മകമായതോ എന്നെല്ലാം അത് നമ്മെ ചിന്തിപ്പിക്കും. തുടർന്ന് വായിക്കുമ്പോൾ മധുരമായതെന്തിന്റെയോ സൂചന നൽകിക്കൊണ്ട്, നമ്മുടെ പ്രതീക്ഷയെ വളർത്തിക്കൊണ്ട്, കവി നമ്മുടെ ശ്രദ്ധയെ ‘ചോക്ലേറ്റിന്റെ മദ്ധ്യ’ത്തിലേക്ക് മാറ്റുന്നു. പക്ഷെ നാം തിരിച്ചറിയുന്നു, അതിന്റെ പരിണാമം തീർത്തും നിരാശാജനകമാണെന്ന്. ഈ ഹൈകു വായിച്ചതിനു ശേഷം എന്റെ മനസ്സിൽ വന്ന ആദ്യത്തെ കാര്യം ഇതാണ്: പുതുവർഷത്തിന്റെ തുടക്കം, കവിക്ക് ചില പ്രതീക്ഷകളുണ്ട് - ഒരു പക്ഷെ തന്റെ ഹൃദയത്തിനടുത്ത ആരിൽ നിന്നോ - പക്ഷെ ആ ആൾ അതിനെത്തുയർന്നില്ല. പുതിയ ഇണകളുടെ ബന്ധത്തിലുണ്ടാകുന്ന ഒരു അപ്രതീക്ഷിതമായ പരീക്ഷണ ഘട്ടത്തിനെയും ഇത് സൂചിപ്പിക്കാം. ആകെക്കൂടി ഈ ഹൈകു എന്നിൽ ഒരുപാട് കൌതുകം ഉണർത്തി. വായിച്ചതിനു ശേഷവും അത് എന്നെ ചിന്തിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു, എന്താണ് യഥാർത്ഥത്തിൽ പ്രശ്നമെന്ന്. കവി വളരെ വിജയകരമായി ഈ വരികളിലൂടെ ഉദ്ദേശം സൃഷ്ടിക്കുന്നു. വാക്കുകളുടെ ലാളിത്യം അതിനു കൂടുതൽ ഊന്നൽ കൊടുക്കുന്നു.”

--ഋതിക മുൽചന്ദാനി

The thief left it behind:
the moon
at my window

—Ryokan (as translated in *The Enlightened Heart: An Anthology of Sacred poetry* (1993) by Stephen Mitchell

കള്ളൻ അതിട്ടേച്ചു പോയി:

ചന്ദ്രൻ

എന്റെ ജനാലയ്ക്കൽ

--റോക്കൻ (സ്റ്റീഫൻ മിച്ചെലിൻറെ 'ദി എൻലൈറ്റേന്റ് ഹാർട്ട്: ആൻ അന്തോളജി ഓഫ് സേക്രേഡ് പോയട്രി(1993)' യിലെ തർജ്ജമ)

“ഞാൻ മുകളിൽ പറഞ്ഞ ഹൈകു തിരഞ്ഞെടുത്തത് ലളിതമായ ഈ മൂന്നു വരികൾക്ക് ഒരു അഗാധമായ അർത്ഥമുണ്ട് എന്നതിനാലാണ്. 10 വാക്കുകളിൽ കവി തന്റെ ചിന്തകളെ വ്യക്തമായി നിർവചിക്കുന്നു.

‘കള്ളൻ ഇട്ടേച്ചു പോയി’ എന്ന് പറയുന്നതിലൂടെ പശ്ചാത്തല വിവരണം നടന്നിരിക്കുന്നു, അതായത് കള്ളൻ വന്നു, വീട് കവർച്ച ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു എന്ന്. പക്ഷേ അയാൾ എന്തോ ബാക്കി വെച്ചു പോയി. നമ്മൾ ചിന്തിക്കും, എന്താണയാൾ ബാക്കി വെച്ചത് എന്ന്. വായനക്കാരൻ ഉണ്ടാക്കുന്ന വന്യമായ നിഗമനങ്ങളാണ് ഈ ഹൈകുവിന്റെ സത്ത്. ‘ജനാലയ്ക്കലെ ചന്ദ്രൻ’ എന്ന വരി ഇത് രാത്രിയാണെന്നും മുറി ശൂന്യമാണെന്നും പറയുന്നു. വീട് ഒന്നും ബാക്കിയില്ലാതെ കൊള്ളയടിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. നോക്കുന്നവർ ജനാലയിലൂടെ ചന്ദ്രനെല്ലാതെ വേറൊന്നും കാണുന്നില്ല!

ലളിതപദങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് കവി ഈ ഹൈകുവിലൂടെ തനിക്കു പറയാനുള്ളത് വ്യക്തമായി പറയുന്നു. ഈ ഹൈകു എനിക്കൊരു പ്രചോദനമായി, ലളിതങ്ങളായ പദങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കാൻ.

--കാവ്യാ കവുരി

migrating geese —
the things we thought we needed
darken the garage
— Chad Lee Robinson, *The Heron's Nest* XIII:1

ദേശാടനം ചെയ്യും താരാവുകൾ --
നാം വേണമെന്ന് കരുതിയിരുന്ന സാമാനങ്ങൾ
ഗരാജിനെ ഇരുട്ടിലാക്കുന്നു
--ചാഡ് ലീ റോബിൻസൺ, ദി ഹെറൺസ് നെസ്റ്റ് XIII:1

“ഒരു കൂട്ടം ദേശാടനപ്പുറവകൾ അവരുടെ നൈസർഗ്ഗികമായ സഹജാവബോധത്തെ പിന്തുടർന്ന് തെക്ക് ദിക്കിലേയ്ക്കു പറക്കുന്നത് ഒരു ക്രമത്തോടെയുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. മനുഷ്യൻ, ഭൗതിക സാമഗ്രികൾ സ്വരൂപിക്കുന്നതിനുള്ള ആവശ്യത്താൽ പ്രേരിതനായി ഒരുപാട് അനാവശ്യ വസ്തുക്കളെ ശേഖരിക്കുന്നു. അത് അവസാനം അവരെ ഒരിടത്ത് തളച്ചിടുന്ന ഒരു ഭാരം പോലെയായിത്തീരുന്നു. റോബിൻസൺ ഒരു തുറന്ന, പ്രകാശഭരിതമായ ആകാശത്തെ ഗരാജിന്റെ ഇരുണ്ട അകവുമായും ഭാരമില്ലായ്മയെ ഭാരത്തിനു എതിരെയും വയ്ക്കുന്നു, അതിലൂടെ അവയുടെ വൈരുദ്ധ്യം വ്യക്തമാവുന്നു.”

--അപിരാൽ ഗുപ്ത

10.കുട്ടികളുടെ ഹൈകു.

സ്കൂളുകളിലും, കുട്ടികളുടെ സാഹിത്യ ഉത്സവങ്ങളായ ‘ബുക്കറൂ’, ‘ജൂനിയർ റൈറ്റ്സ് ബഗ്’ എന്നിവയിലും, ‘കഥാ ഉത്സവി’ ലും - സി ബി എസ് ഇ സ്കൂളുകളുടെ കൂടെ ഡൽഹിയിൽ നടന്ന രണ്ടു ദിന ‘ഇന്റർആക്റ്റീവ് ടു വേ വർക്ക്ഷോപ്പ്’ - കലാ രമേശ് കുട്ടികൾക്കായുള്ള ‘ഹൈകു വർക്ക്ഷോപ്പ്’ സംഘടിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ട് കുറച്ചു കാലമായി.

മത്സ്യം ജലവുമായി എന്ന പോലെ അത്ര സ്വാഭാവികമായി കുട്ടികൾ ഹൈകുവുമായി ഇണങ്ങുന്നു എന്ന് അവർ പറയുന്നു. അവരിൽ നിന്ന് ഒരുപാട് പഠിച്ചു എന്നും. ലോകത്തെമ്പാടുമുള്ള സമകാലികരായ ഹൈകു കവികളെയും ജാപ്പനീസ് മഹാരഥന്മാരെയും കുറിച്ച് മനസ്സിലാക്കുമ്പോൾ അവരുടെ കണ്ണുകൾ പ്രകാശിക്കുന്നത് കാണുമ്പോഴുള്ള ആപ്ലോദനവും അവരുമായുള്ള ഇടപെടലുകളും വളരെ ആസ്വദിക്കുന്നു എന്നും അവർ പറയുന്നു.

ഇവിടെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന ഹൈകു ‘കഥാ- സി ബി എസ് ഇ ക്രിയേറ്റീവ് റൈറ്റിംഗ് വർക്ക്ഷോപ്പ്’ കളിൽ നിന്നും, ഡൽഹി, കാശ്മീർ, പൂനെ എന്നിവിടങ്ങളിലെ ‘ബുക്കറൂ ചിൽഡ്രൻസ് ലിറ്റററി ഫെസ്റ്റിവലി’ ൽ നിന്നും, ഡൽഹിയിലെ ബ്രിടീഷ് സ്കൂളിൽ നിന്നുമാണ്.

yawning wide . . .
I watch the leaf settle
on a bed of brown
— R. Hariharan, India, grade 9, *Cattails* 1, January 2014

കോട്ടുവായ്...
ഇല ഒരു തവിട്ടു പ്രതലത്തിൽ
അടിയുന്നത് നോക്കി നിൽക്കുന്ന ഞാൻ
- ആർ ഹരിഹരൻ, ഇന്ത്യ, ഗ്രേഡ് 9, വയസ്സ് 14, കാറ്റ്ടെൽസ് 1, ജനുവരി 2014

shining sun . . .
the gurgling of water
in the forest
— Shaurya Giri, India, age 10

തിളങ്ങുന്ന സൂര്യൻ...
കാട്ടിൽ ജലത്തിന്റെ
കളകളാരവം

--ശൗര്യ ഗിരി, ഇന്ത്യ, വയസ്സ് 10.

stars —
the campfire burning
down below
— Ananya Maskara, std 6, age 11

നക്ഷത്രങ്ങൾ -
താഴെ കത്തുന്ന
തീക്കുന്ന

--അനന്യ മസ്കാര സ്റ്റാൻഡേർഡ് 6, വയസ്സ് 11

trekking —
I follow the waterfall
into the woods
— Rishabh Jain, std 6, age 11

പദയാത്ര -
ഞാൻ ജലപാതത്തെ പിന്തുടർന്ന്
കാട്ടിലേയ്ക്ക്

-റിഷഭ് ജൈൻ, സ്റ്റാൻഡേർഡ് 6, വയസ്സ് 11

crinkled leaves
in all different colours —
heavy rain
— Daniela Hall, India, std 6, age 10

ചുളിഞ്ഞ ഇലകൾ
എല്ലാ നിറങ്ങളിലും--
കനത്ത മഴ

---ദാനിയേല ഹാൾ, ഇന്ത്യ, സ്റ്റാൻഡേർഡ് 6, വയസ്സ് 10

buzzing bees —
cherries redden the trees
until they fall
— Shaina Sharma, India, std 7, age 12

മൂളുന്ന തേനീച്ചകൾ --
ചെറികൾ മരങ്ങളെ ചുവപ്പിക്കുന്നു
അവ വീഴും വരെ

--ഷെയ്ന ശർമ, ഇന്ത്യ, സ്റ്റാൻഡേർഡ് 7, വയസ്സ് 12

the sun
rises to the mountains —
light streams down
— Joel Shah, India, age 12

സൂര്യൻ
മലമുകളിലേയ്ക്ക് ഉദിക്കുന്നു---
വെളിച്ചം താഴെക്കൊഴുകുന്നു
--ജോയൽ ഷാ, ഇന്ത്യ, വയസ്സ് 12

snow-peaked mountains
the tall bare trees
by the river
- Sanya Chandel, India, std. 7, age 12

മഞ്ഞണി ശിഖരങ്ങൾ-
നദിയ്ക്കടുത്തുള്ള ഉയരമുള്ള
നഗ്ന മരങ്ങൾ
--സാന്യ ചന്ദേൽ, ഇന്ത്യ, സ്റ്റാൻഡേർഡ് 7, വയസ്സ് 12

moonlit night
a wolf howls
with the wind

—Pruthvi Shrikaanth, UK, age 7, Cattails May 2014

നിലാവുള്ള രാവ്
ഒരു ചെന്നായയുടെ ഓരി
കാറ്റിനൊപ്പം
--പ്രിഥ്വി ശ്രീകാന്ത്, യുകെ, വയസ്സ് 7, കാറ്റ് ടെയ്ൽസ് മെയ് 2014

അവസാനമായി രവീന്ദ്രനാനാഥ് ടാഗോറിനെക്കുറിച്ച് ഒരു വാക്ക് (കലാ രമേശ്)

ഒരു ബംഗാളിയോട് മാത്രമല്ല, ഒരു ഭാരതീയനോട് രവീന്ദ്രനാനാഥ് ടാഗോറിനെക്കുറിച്ച് പറഞ്ഞു നോക്കൂ. അവന്റെ ഹൃദയം അഭിമാനം കൊണ്ട് നിറയും. മഹാത്മാ ഗാന്ധിയെയും, ശ്രീ ചക്രവർത്തി രാജഗോപാലാചാരിയും, ശ്രീമതി രുക്മിണി ദേവി അരുൺഡേലിനെയും, ഇനിയുമൊരുപാട് സർഗ്ഗപ്രതിഭകളെയും പോലെ ഈ അതികായന്മാർക്കിടയിൽ ടാഗോർ ഉന്നത ശീർഷനായിത്തന്നെ നിൽക്കുന്നു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ കവിതകളോ? എന്തായിരുന്നു അവയുടെ മാന്ത്രികത? ലളിതപദങ്ങളാൽ ചിന്തകളുടെ അഗാധത വ്യക്തമാക്കുന്ന ഒരു കാവ്യഹാരം അദ്ദേഹം തീർത്തു - ധാരാളം സുഗന്ധിത പുഷ്പങ്ങളാൽ.

അദ്ദേഹം തന്റെ ജനാലയ്ക്കൽ ഇരിയ്ക്കുകയും അലഞ്ഞു തിരിയുന്ന ചില വേനൽപ്പക്ഷികൾ പാടിപ്പറന്നു പോവുകയും ചെയ്യുന്നു. ‘സ്ട്രേ ബേട്സി’ൽ പ്രകൃതിയെയും മനുഷ്യനെയും അവന്റെ പരിതഃസ്ഥിതിയെയും കുറിച്ചുള്ള ടാഗോറിന്റെ ചിന്തകൾ ഉണ്ട്. ഈ ചെറിയ, ചിലപ്പോൾ ഒരു വരിയിലുള്ള കവിതകളിൽ പലപ്പോഴും ഒരൊറ്റ ബിംബമോ അല്ലെങ്കിൽ ഒരു ചിന്തയുടെ ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട രൂപമോ ആയിരിക്കും - പക്ഷെ പക്ഷികളെപ്പോലെ എളുപ്പം പാറിപ്പോകാതെ മനസ്സിൽ തങ്ങുന്നു. ടാഗോറിന്റെ മനസ്സ് സഞ്ചരിക്കുന്ന വിഷയങ്ങളുടെ വൈവിധ്യം വിസ്മയിപ്പിക്കുന്നതാണ്. ഈ ഉദാഹരണങ്ങളിൽ ഇത് പ്രതിഫലിക്കുന്നുണ്ട്.

‘സ്ട്രേ ബേട്സി’ൽ നിന്ന് :

Stray birds of summer come to my window to sing and fly away.
And yellow leaves of autumn, which have no songs, flutter and fall with a sigh

വേനൽപ്പക്ഷികൾ എന്റെ ജനാലയിലെത്തി പാടിപ്പറന്നു പോകുന്നു.
ശരത്തിലെ പാടാത്ത മഞ്ഞയിലകളാവട്ടെ, ഒരു ദീർഘനിശ്വാസം മാത്രമുതിർത്ത് കൊണ്ട് പതിക്കുന്നു.

By plucking her petals you do not gather the beauty of the flower
ഒരു പൂവിന്റെ സൗന്ദര്യം അതിന്റെ ഇതളുകൾ പറിച്ചെടുക്കുന്നതിലൂടെ നീ സ്വന്തമാക്കുന്നില്ല.

It is the tears of the earth that keeps her smiles in bloom

അവളുടെ സ്മിതങ്ങളെ പുഷ്പിതമാക്കുന്നത് ഭൂമിയിലെ കണ്ണീരാണ്

If you shed tears when you miss the sun, you also miss the stars സൂര്യനെപ്പിരിയുമ്പോൾ നീ കരയുന്നുന്തെങ്കിൽ നീ നക്ഷത്രങ്ങളെപ്പിരിയുമ്പോഴും വേദനിക്കുന്നു.

What you are you do not see, what you see is the shadow
നീ കാണുന്നതൊരു നിഴൽ മാത്രം, നീയെന്താണെന്നു നീ കാണുന്നില്ല.

The stars are not afraid to appear like fireflies
നക്ഷത്രങ്ങൾക്ക് പേടിയില്ല, മിന്നാമിനുങ്ങുകൾ പോലെ കാണപ്പെടുന്നതിൽ

The sparrow is sorry for the peacock at the burden of its tail
മയിലിന്റെ വാലിന്റെ ഭാരമോർത്ത് കുരുവിക്ക് അതിനോട് സഹതാപമാണ്.

The infant flower opens its bud and cries,
“Dear world, please do not fade”
കുഞ്ഞു മൊട്ടു തുറന്നു പൂവ് കരയുന്നു “പ്രിയ ലോകമേ, മായരുതേ”

The woodcutter’s axe begged for its handle from the tree.
The tree gave it
മരംവെട്ടിയുടെ മഴു മരത്തിനോട് അതിന്റെ പിടിക്കു വേണ്ടി കെഞ്ചി.
മരം അത് കൊടുത്തു.

“How far are you from me, O Fruit?”
“I am hidden in your heart, O Flower”

“നീ എനിൽ നിന്നത്ര ദൂരെ, പഴമേ?”

“അല്ലയോ പൂവേ, ഞാൻ നിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു”

The little flower lies in the dust

It sought the path of the butterfly

കുഞ്ഞു പൂവ് ചേറിൽ വീണു കിടക്കുന്നു

അത് പൂമ്പാറ്റയുടെ വഴി തേടി.

മാക്മില്ലന്റെ പോക്കറ്റ് ടാഗോർഎഡിഷനിലെ സ്ലീവ് നോട്ട്സിൽ നിന്നെടുത്തതാണ് ഇവ